

**Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğrencileri
Bitirme Projesi Yarışması
2018-2019**

**RUMUZ
44544**

Açıklama Raporu

**TÜRKİYE PLANLAMA OKULLARI BİRLİĞİ
“Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğrencileri
Bitirme Projesi Yarışması 2019**

İÇİNDEKİLER

ÖZET	4
BÖLÜM 1: GİRİŞ	5
1.1. AMAÇ	6
1.2. KAPSAM.....	6
1.3. YÖNTEM	6
BÖLÜM 2: KENT MÜZELERİ	7
2.1. HAFIZA	8
2.2. KENT MÜZELERİNİN, KENT BELLEĞİNİN KORUNMASI VE YAŞATILMASINDAKİ ÖNEMİ	9
2.3. DÜNYA'DAN VE TÜRKİYE'DEN MÜZE ÖRNEKLERİ	13
2.3.1. <i>Londra British Müzesi</i>	13
2.3.2. <i>Cleveland Sanat Müzesi</i>	14
2.3.3. <i>Amsterdam Van Gogh Müzesi</i>	14
2.3.4. <i>Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi</i>	15
2.4. BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ	15
BÖLÜM 3: DENİZLİ İLİ İÇİN KENT MÜZESİNİN ÖNEMİ	16
3.1. DENİZLİ İLİNİN MEKANSAL GELİŞİM SÜRECİ.....	16
3.2. DENİZLİ İLİNİN YOK OLMAYA YÜZ TUTMUŞ GEÇMİŞİ VE KENT MÜZESİNİN ÖNEMİ	19
3.3. BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ	25
BÖLÜM 4: DENİZLİ İLİ KENT MÜZESİ VE ÇEVRESİ KENTSEL TASARIM ÇALIŞMASI	26
4.1. KENT MERKEZİNİN İNCELENMESİ VE ALAN SEÇİMİ.....	26
4.2. ALAN ANALİZLERİ.....	29
4.2.1. <i>Arazi Kullanım Durumu Analizi</i>	29
4.2.2. <i>Zemin Kat Kullanım Durumu Analizi</i>	30
4.2.3. <i>Üst Kat Kullanım Durumu Analizi</i>	31
4.2.4. <i>Eğim, Rüzgar Yönü ve Güneşlenme Analizi</i>	32

4.2.5. Ulaşım Analizi	33
4.2.6. Kat Adedi Analizi.....	34
4.2.7. Yeşil Alanlar ve Yaya Sirkülasyonu Analizi	35
4.2.8. Yapı Kalitesi Analizi	36
4.2.9. Zemin Kaplamaları Analizi	37
4.3. SENTEZ	38
4.3.1. Sorunlar.....	39
4.3.2. Potansiyeller.....	39
4.4. FONKSİYON ŞEMASI.....	40
4.5. YERLEŞİM PLANI	42
4.5.1. Kent Müzesi	43
4.5.2. Kütüphane.....	43
4.5.3. Kongre ve Tiyatro Binası.....	43
4.5.4. Atölye ve Sergi Binası.....	43
4.5.5. İnfobox.....	43
4.5.6. Stant Alanı	44
4.5.7. Restoran.....	44
4.5.8. Tema Parkı	44
4.5.9. İtfaiye, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Katlı Otopark, İşhanı ve Konut- Ticaret Kullanımı	44
4.6. KISMİ YERLEŞİM PLANI.....	45
4.7. MEKAN OLUŞTURMA	46
KAYNAKÇA	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Kent Müzelerinin Temel İşlevleri.....	11
Şekil 3.1 Tarihi İpek Yolu.....	17
Şekil 3.2 Yok Olmaya Yüz Tutmuş Meslek Grupları.....	21
Şekil 3.3 Denizli Etnografya Müzesi, Eski Ulucami ve Çevresi.....	22

Şekil 3.4 Mimar Ali Usta Evi.....	23
Şekil 3.5 Eski İktisat Bankası.....	24
Şekil 4.1 Kent Merkezi İncelenmesi.....	28
Şekil 4.2 Arazi Kullanım Durumu.....	29
Şekil 4.3 Zemin Kat Kullanım Durumu.....	30
Şekil 4.4 Üst Kat Kullanım Durumu.....	31
Şekil 4.5 Eğim, Rüzgar Yönü ve Güneşlenme Durumu.....	32
Şekil 4.6 Ulaşım Analizi.....	33
Şekil 4.7 Kat Adedi Analizi.....	34
Şekil 4.8 Yeşil Alanlar ve Yaya Sirkülasyonu Analizi.....	35
Şekil 4.9 Yapı Kalitesi Durumu.....	36
Şekil 4.10 Zemin Kaplaması Durumu.....	37
Şekil 4.11 Sentez Çalışması.....	38
Şekil 4.12 Fonksiyon Şeması.....	41
Şekil 4.13 Yerleşim Planı.....	42
Şekil 4.14 Kısmi Yerleşim Planı.....	45
Şekil 4.15 Kent Müzesi ve Çevresi.....	46
Şekil 4.16 Kütüphane, Valilik ve Sergi ve Atölye Binası.....	47
Şekil 4.17 Ticaret Birimleri, Kaymakamlık Binası ve Gazi İlkokulu.....	47
Şekil 4.18 Stantlar, Atölye ve Sergi binası, Etnografya Müzesi ve Tarihi Hamam...48	
Şekil 4.19 Restorant ve Tema Parkı.....	48
Şekil 4.20 Eski Ulucami, Yeni Ulucami ve İnfobox.....	49
Şekil 4.21 Atatürk Parkı, Gazi İlkokulu ve Etkinlik Alanı.....	49

ÖZET

Gelişen teknolojiler ve modernleşen Dünya'nın içerisinde, kentlerin somut ve soyut kimliklerine ait parçalarını ve bu nedenle de kimliklerini kaybetmeleri bir sorun olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Günümüzde ise bu soruna en iyi çözümü üreten kurumlar olarak "kent müzeleri" görülmektedir. Sadece sorun çözmek üzerine değil aynı zamanda sosyalleşme alanı olmak ve turizm potansiyeli sağlamak gibi işlevlere sahip olan kent müzeleri, Dünya'da ve Türkiye'de yaygınlaşmaya başlamışlardır. Türkiye'de kent kimliğinin yok olması sorunuyla en çok karşı karşıya olan illerden biri Denizli ilidir. Bu çalışma kapsamında kent müzeleri ve işlevleri ele alınacak, çevresinin nasıl olması gerektiğine dair çıkarımlarda bulunulacak, Denizli ilinin kent kimliğini kaybetmesinin önüne geçilmesi için, bir kent müzesi ve çevresi kentsel tasarım projesi üretilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Kent Hafızası, Denizli Kent Müzesi, Müze Çevresi Tasarımı*

BÖLÜM 1: GİRİŞ

Günümüzde modernleşmenin getirdiği sorunlardan biri olan, kent kimliğinin korunması, gün geçtikçe zorlaşan ve toplumu, belediyeleri ve sorumlu kurumları yaratıcı çözümler üretmeye iten bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorundan ortaya çıkan kentsel bütünleşik koruma ya da sürdürülebilir kentsel koruma gibi kavramlar silikleşen kent kimliğini yaşatmada büyük bir önem taşımaktadır. Kente ait olguların yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasındaki kaygı, kenti korumadaki temel esası oluşturmaktadır. Bir kenti kent yapan olguların temelinde kentin tarihsel süreci ve kültürel mirası yer almaktadır. Bir kentte yer alan bu miras somut ve somut olmayan kültürel miras olarak iki grup altında ele alınabilir. Kentte, somut olan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği daha etkin (kazı/kurtarma kazısı, tarihsel dokular, silüetler, yapılar, sokaklar, tarihi eser konservasyonu ve restorasyonu, sit alan faaliyeti, çevre düzenleme, müze vs.) somut olmayan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği çoğu zaman arka planda kalmaktadır. Kent kimliğini doğru bir şekilde korumak ve sürdürülebilmek için kente ait dokuyu oluşturan somut ve somut olmayan kültürel mirasın bir arada korunması ve toplum tarafından yaşatılması gerekmektedir. Yaşadığımız dönemde bu sorunlara çözüm üreten en etkili kurum olarak “kent müzeleri” karşımıza çıkmaktadır. Dünya’da ve Avrupa’da hızlı bir şekilde yenilenme ve teknolojiye ayak uydurma sürecine giren kent müzeleri, ülkemizde de yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu çalışmada kentteki kültürel mirasın korunmasında etkili olan kent müzelerinin önemi üzerinde durulacak, Denizli’de somut ve somut olmayan kültürel mirastan ve bu mirasın yaşatılması için atılması gereken adımlardan, Denizli ili için bir kent müzesinin gerekliliğinden ve Denizli kent müzesi ve çevresinde bulunması gereken fonksiyonlardan bahsedilecektir. Çalışmanın sonunda Denizli ili içerisinde kent müzesi için uygun konum belirlenecek ve bu alanda Denizli ili kent müzesi ve çevresine yönelik bir tasarım önerisi getirilecektir.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, Denizli ili için bir kent müzesi ve çevresinin tasarımı ile kentin yok olmaya yüz tutmuş tarihi ve kültürel dokusunu yaşatacak bir alan yaratmak, kentlilerde yaşadıkları şehir hakkında bilinç uyandırmak ve kent merkezinin turizm potansiyeline katkıda bulunmaktır.

1.2. Kapsam

Bu hedef doğrultusunda çalışmanın kapsamı, kent müzeleri ve bu kurumların kente faydaları, Denizli ilinin yok olmaya yüz tutmuş ve korunması gereken tarihi ve kültürel dokuları, gelenekleri, birikimi ve bunların mekanda yansımaları, Denizli ili kent merkezi Kaleiçi bölgesi(tarihi merkez) olarak belirlenmiştir.

1.3. Yöntem

Amaç ve kapsam çerçevesinde, yöntem; kent için bir kent müzesi önerisi getirilmesi (iç tasarıma çok fazla değinilmeden, mekan oluşturma ilkeleri kapsamında oluşacak formu tasarlama) ve bu müzenin çevresinin yer oluşturma ilkeleri kapsamında, koruma, canlandırma ve mekan oluşturma ilkelerine dayanarak, kentsel tasarım projesi başlığı altında çalışılması olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 2: KENT MÜZELERİ

Kent kimliğini ve kentlilik bilincini geliştiren, kentte yaşayan toplumsal gruplar arasında karşılıklı anlayış, karşılıklı saygı ve ortak yaşam kültürünü güçlendiren, bir sivil platform oluşturarak kentlilerin kentteki tarih mirasının korumasında aktif bir rol oynayan, kentin sorunlarına çözüm bulma kapasitesini artıran ve demokratik bir biçimde tartışılıp belirlenmiş kentsel gelişme perspektiflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunan, kentin bir bütün olarak ve derinliğine tanıtımına yardımcı olan, uzmanlaşmış iletişim, eğitim, koruma ve kültür merkezleri olarak kent müzeleri öne çıkıyorlar (Keskin, 2013).

Dünyanın farklı kentlerindeki “kent tarihi müzesi,” “kent müzesi,” “belediye müzesi,” “kentsel gelişme müzesi,” “tarih müzesi” gibi adlarla anılan bu müzeler, kuşkusuz bir kentten ötekine farklı birçok özelliğe sahiptirler. Ancak, kent müzeleri, genellikle, örgütledikleri sergilere ek olarak, oluşturdukları arşiv ve kütüphaneler, sağladıkları araştırma olanaklarıyla, yaptıkları yayınlarla, düzenledikleri kurslar, konferanslar, kongreler, sinema, tiyatro gösterileri, şenlikler, kent turları ile yukarıda sayılan işlevlerini gerçekleştiren kuruluşlardır (Keskin, 2013).

Dünyanın birçok kentinde, Yeni Müzecilik hareketinin ve tarih biliminin toplumla bütünleşmesi alanında gözlenen hızlı değişimlerin de etkisiyle, birçok kent müzesi kendilerini yeniden örgütlemekte, koleksiyon kapsamalarını, etkinlik çerçevelerini yeni baştan düzenlemektedirler (Silier, 2010).

1980’lerden beri, bir bölümünün tarihi 19. hatta 18. yüzyıla uzanan ve kentin önde gelen ailelerinin kent yaşamını temsil gücü olmayan eşyalarının sergilendiği ve kentin politik tarihi ile ilgili temel bilgilerin sıralandığı, kentlilerin kültürel ve tarihsel mirasa sahip çıkmaları ve kentin geleceğini biçimlendirmeleri açısından herhangi bir doğrudan işlev üstlenmeyen eski usül kent müzelerinin yerini yenileri almaktadır. Bu süreç zor ve uğraştırıcı bir süreçtir. İlgili tüm kişilerden ve özellikle müze küratörlerinden ve yöneticilerinden, klasik müzelere göre çok daha ileri bir yaratıcılık beklemektedir (Silier, 2010).

Bu yenilenme ya da daha yeni akım kent müzeleri oluşturma sürecinde gözetilen en önemli işlevler iletişim ve eğitimidir. Yüzyıllardır biriktirilmiş en zengin koleksiyonlara sahip, kentlerindeki arkeolojik araştırmalarda büyük sorumluluklar üstlenen Londra, Amsterdam, Lüksemburg, Seul, Sydney, Montreal, Singapur gibi yeni tür kent müzeleri, koruma işlevlerini

ihmal etmeden, büyük bir iletişim ve eğitim atılımına geçmiş bulunmaktadırlar (Keskin, 2013).

2.1. Hafıza

Hafıza, Arapça kaydetmek, korumak, kaybetmemek, unutmamak, hatırlamak anlamlarına gelen “hıfz” kökünden gelmekte ve “muhafaza” eden anlamına gelmektedir. Sözcüğün bir de “koruyan” şeklinde kullanım durumu söz konusudur. Burada ister istemez koruyanın, korunanı koruduğu bir mekandan bahsetmek mümkündür. Bu da doğal bellek olarak tanımlanan insanın beyni olabileceği gibi ,bir grubun ya da topluluğun hafızasının toplanıp korunduğu yapay bellek çeşitlerinden bir tanesi olarak tanımlanabilecek kent müzesi gibi mekanlar da olabilmektedir (Aydın, 1999).

Hafıza Türkçe’de “bellek” karşılığında da kullanılmaktadır. Bellek, Türk dil kurumu sözlüğüne (2005) göre; “Yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım belleğin hafızayı da içerdiğine, ya da hafızayı “bilinçli” bir şekilde saklama gücüne işaret etmektedir. Kavramların İngilizce’deki karşılığı olarak kullanılan “memory” kavramı, Latince’deki ‘düşünceli, unutmayan, hatırlama, anımsama anlamlarına gelen memoria ve memor dan gelmekte ve “insan beyninde bilgi ve geçmiş deneyimleri şifreleme, depolama ve koruma ve daha sonradan hatırlama yeteneği” olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 1999).

Bu tanımlardan da anlaşılabilceği üzere gerek kişisel gerekse toplumsal olsun bellek ya da hafıza kavramı üç şeyi içermektedir. Birincisi geçmişe ait bilgi ve deneyimler, ikincisi bunların korunması veya depolanması (kişisel bellek için insan beyni) ve üçüncüsü de bunların (unutmayı da içeren) hatırlanmasıdır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda kent müzeleri geçmişin hatırlandığı, korunduğu ve kentlilik bilincinin kazanıldığı etkinlik ve sergi mekanları olarak karşımıza çıkmaktadır (Nora 2006).

Topluluğun bulunduğu, kendini “bulduğu”, yeniden hatırladığı hafıza mekanlarının çeşitli boyutları bulunmaktadır. Bunlar, geçmişi yeniden ele alması bağlamında tarihyazımsal boyut; yine bugün artık var olmayan ya da artık yok olma ile yüz yüze kalan geleneklerin mekanı olmaları dolayısıyla etnografik boyut; bireyin kendisini toplulukla birlikte hissetmesini sağlaması dolayısıyla psikolojik boyut ve nasıl ve hangi çerçevede kullanılacağı,

bir anlamda nelerin bu mekanlarda birer hatırlama figürü olarak yer alacağı bakımından da siyasi boyutu sayabiliriz (Nora 2006).

Hafıza mekanlarının varlığı, artık ‘kendiliğinden hafızanın var olmayışından, içinde yaşanılan hafıza ortamlarının bulunmayışından kaynaklı, artık olağan olmayan, yaşanmayan, varlığı giderek yok olan şeyleri kayıt altına alma, koruma, onları ‘yok olmaktan ve unutulmaktan kurtarma ihtiyacından doğarlar. Bu anlamda hafıza mekanları zamanı durduran, unutmayı engelleyen mekanlar olarak varlık gösterirler. Diğer taraftan, saklama ve koruma altına alma aynı zamanda geleceğe dair bir düşünceyi, topluluğun sürekliliğini ve sonsuz yaşama umudunu da içinde barındırır. Bu özellikleri ile hafıza mekanları ‘geçmiş’ ve ‘gelecek’ arasında bir köprü oluşturma işlevi üstlenirler (Nora 2006).

2.2. Kent Müzelerinin, Kent Belleğinin Korunması ve Yaşatılmasındaki Önemi

Kent ve kentlilik kimliğinin oluşturulup sağlamaştırılmasında, arşiv, kütüphane ve koleksiyonların geliştirilmesinin ve bunlara dayanan araştırmaların çoğaltılmasının oldukça önemli bir yeri vardır. Kent müzeleri, ya doğrudan kent belleği merkezleri kurarak, ya da bu amaçla çalışma yürüten kentsel tarih enstitü ve merkezleri ile sıkı işbirliklerine girerek, kentsel yaşamın kendi görev kapsamlarına giren tüm alanlarında çalışmalarının daha güçlü bir bilgi temeline sahip olması için yoğun çaba göstermektedirler. Bu yanı sıra kent müzelerinin önemli bir bölümü, lisans bitirme, yüksek lisans ve doktora öğrencileri başta olmak üzere çeşitli alanlardaki araştırmacılara veri sağlamak ve çevrelerindeki akademik kuruluşlarla yakın bir işbirliği içinde çalışmaktadırlar. Kente ilişkin olarak toplanan bilgi ve belgeler, yapılan araştırmalar, kentliye ulaştırılmadıkça kentlilik bilincinin gelişemediği görüldüğü için, kent müzeleri, kentliler için geziler düzenlenmesinden popüler konferanslar, belgeseller, kampanyalar, şenlikler, özel geçici sergiler örgütlenmesine kadar uzanan bir dizi çalışma aracılığıyla kentlilerin kentlerini daha yakından tanımasını sağlamaktadırlar. Ayrıca, kent müzelerinin bir bölümü, yerel yönetimlerle işbirliği yaparak, kentin gelecekteki gelişme perspektiflerinin, karşı karşıya bulunduğu önemli sorunların tartışıldığı platformlar olarak da işlev görmektedirler (Keskin, 2013).

Kent müzelerinin, kentin daha iyi tanınmasına ve korunmasına yönelik çalışmaları içinde, doğrudan doğruya kentteki kültürel mirasın korunması özel bir yer tutmaktadır. Yalnız

mimari mirasla ve maddi kültürel mirasla sınırlı kalmaması, manevi mirası ve taşınabilir kültür varlıklarını da kapsaması gereken bu çalışmalarda kent müzeleri, kentin ortak mirasını yok etmeye, yozlaştırmaya karşı “sivil bir üs” olarak işlev görmeyi hedeflemektedirler. Başarılı kent müzeleri, kentin kültürel miras envanterini hazırlayarak, kent arkeolojisi projelerini üstlenerek ya da bu işle görevli kurumlar varsa onlarla işbirliği yaparak kentsel mirasın korunmasında doğrudan rol almaktadırlar (Yalçın, 2017).

Londra, Amsterdam, Kopenhag gibi kentlerde müzeler, yürüttükleri çalışmaların her bir aşamasında, bunları kentlilerle paylaşmakta, kentlilere hesap vermekte, yapılanların kapalı kapılar arkasında ve bir sis bulutu içinde yürütülen “tümüyle teknik”, dolayısıyla kentliyi ilgilendirmeyen çalışmalar olarak algılanmasını engellemektedirler (Silier, 2010).

Günümüzde dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kent müzelerinin sayısında bir artış görülmektedir. Konya, Kastamonu, Bursa gibi kentlerin ardından İnegöl, İstanbul, Antep, Kayseri, Kütahya gibi yerlerde de kent müzeleri açılmakta ve her geçen gün bu kurumlara yenileri eklenmektedir. Kent müzelerinin sayısındaki bu artışın nedenleri arasında en çok göze çarpan sebepler içerisinde, küreselleşme ve buna bağlı yerelleşme süreçleri ile bağlantılı olarak, kentleri tanıtmaya ve daha fazla turist çekme düşüncesi ile birlikte yerel yönetimlerin “prestij” kaygısını da saymak mümkündür. Diğer taraftan kent müzeleri artık tüm boyutları ile bir “sektör” haline gelmiş ve bu işten para kazanan birçok kişi ve firma bulunmaktadır. Tüm bunlar, kent müzelerinin piyasa ile ilişkili bir yönünü ortaya koymaktadır (Silier, 2010).

Bunun yanında genel olarak müzelerin ve özel olarak kent müzelerinin piyasadan ayrı amaç ve işlevleri bulunmaktadır. Bunların başında da bu mekanların geçmişin yaşandığı ya da yaşatıldığı veya hatırlandığı birer bellek merkezleri olmasıdır. Bir başka deyişle bulunduğu kentin ya da ülkenin birer hard diski olma işlevi üstlenmeleridir. Göç, sanayi, yeni teknolojik ilerlemelerle değişen ve büyüyen kentler giderek kendi geçmişlerinden uzaklaşmakta, uzak veya yakın geçmişteki tarih, gelenekler, örf ve adetler giderek yok olmakta veya unutulmaktadır. Tüm bunlar içinde yaşanan kenti bir kimlik sorunu ve arayışı ile karşı karşıya bırakmaktadır. Kimlik dediğimiz olgu da hatırlama, hatırlatma gibi hafızalaştırma süreçleri ve semboller üretmeyle ilişkilidir. Bu bir anlamıyla kültürel belleğin, çoğunlukla tarihi bir mekanda kurulan kent müzeleri örneğinde bir mekan içine konulması ve buradan hareketle kentin kimlik inşasına katkıda bulunulmasıdır (Keskin, 2013).

Bellek ya da hafıza daha çok geçmişe yönelik hatırlama ve unutma ile ilişkili bir kavramdır. Bu açıdan, geçmişin figürler, semboller, olaylar üzerinden hatırlanması ve yeniden

kurgulanması ile gelişen ve kişinin kendisini bir gruba veya topluluğa ait hissetmesi ile oluşan kimlik ve grup kimliği ile de ilişkili bir kavramdır (Aydın, 1999).

Bir kentin kimliğinin üretilmesinde veya yeniden kurgulanmasında da bu hafızaya alma, bellektekileri ortaya çıkarma ya da dökme, hatırlama söz konusudur. Bu süreç kentlilerle, kent sakinleri veya kentle ilişkili olanlar yani 'kent bileşenleri' ile sürdürüldüğü oranda kent kimliğinin oluşturulmasında yol alınır. Kent müzelerinin oluşturulmasında bu süreçlerin hemen hepsi bir arada görülür (Ekman, 2009).

Şekil 2.1 Kent Müzelerinin Temel İşlevleri

Geçmişe ait, artık hatırlanmayan şeylerin gerektiğinde çıkarılıp kullanılmak üzere depolandığı mekanlar olarak hafıza mekanları, farklı düzeylerde de olsa "kelimenin maddi, sembolik ve işlevsel olarak üç anlamını da içerir" (Nora 2006). Nora, bu üç özelliğin her zaman bir arada bulunduğunu ve kuşak gibi soyut bir kavramın bile, demografik içeriğiyle somut, hatıranın aktarılması anlamında işlevsel ve tanım gereği simgesel olduğunu ifade etmektedir. Bunun yanında, arşivler, kütüphaneler, anıtlar ve müzeler kelimenin gerçek anlamında maddi ve somut hafıza mekanları olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bunlar arasında müzeler, geçmişe ait şeylerin toplandıkları, koruma altına alındıkları, yeniden birer hatırlama figürleri veya nesnelere olarak sergilenildikleri ve böylece topluluğun veya ulusun ihtiyaç

duyduğu tarihin yazılmasına katkı sunmaları itibarıyla hafıza mekanı tanımına en çok uyan mekanlar olmaktadır (Ekman, 2009).

Dünyamızda en bilindik, başarılı ve öncü müzeler, uzun bir dönüşüm sürecinden sonra ve tarih alanının çağdaşlaşmasının ardından, özellikle son 30-40 yıldır artık “müze” kavramının tarihsel temellerine, yani “yaratıcılığa ve esinlenmeye” dönme eğilimi gösteriyorlar. Bu rastlantısal bir gelişme değildir. Gerçekleşen iki dünya savaşında yaşanan büyük yıkımlar ve ardından soğuk savaşın yol açtığı gerilimler insanların artan bir bölümünü sahip oldukları kültür kurumlarını barışçıl bir alternatif için kullanmaya yöneltiyor. Bu kapsamda müzeler, artan oranda, esinlerini insan sevgisinden ve saygısından alan, insan sevgisi, saygısını yaygınlaştıran kurumlar olma yolunu tutuyor, kendilerini bu doğrultuda yeniliyorlar (Artun, 2012).

Demokratik, katılımcı bir kurumlaşmayı öngören Yeni Müzecilik, tarihi malzemenin ve genel olarak koleksiyonların korunmasının önemini yadsımıyor. Ancak, Yeni Müzecilik, tarihi eşyaların yan yana dizildiği ve insanların bunların önünden geçmekle yetindiği, özensiz, tarihsel - kültürel arka planın ustalıktan yoksun bir biçimde sunulduğu sürekli sergilere dayanan klasik müzeciliğin müzeleri birer tapınağa ya da mezarlığa dönüştürmesini eleştiriyor. Yeni Müzecilik, koleksiyonların ve korumaya ilişkin işlevlerin ihmal edilmesi söz konusu olmadan, müzelerin, “eşya” odaklı olmaktan çıkıp “insan” odaklı bir çalışmaya yönelmelerinin olanaklı olduğunu savunuyor. Bu yaklaşımın sonucu olarak yeni müzecilik doğrultusunda oluşturulan müzeler ve sergiler “anlatı” ya da “hikâye”ler temelinde düzenleniyor (Artun, 2012).

Son yıllarda genel olarak müzecilik, özellikle kent müzeciliği literatüründe, dışlayıcılık yerine kapsayıcılık için çalışması, toplumun bütün kesimlerini kucaklayan iki yönlü, yoğun bir kitle ilişkisi en önemli başarı ölçütü olarak ele alınıyor. Her fırsatta interaktif sunum tekniklerinden yararlanılmasıyla, pasif “ziyaretçiler”in yerini aktif “kullanıcı”ların alması özendiriliyor. Tek katmanlı bir sergilemenin yerini, farklı ilgi ve eğitim düzeyinde, dolayısıyla bir sergiyi gezmek için birbirinden çok farklı süreler ayıran grupların beklentilerini her birlikte tatmin eden çeşitlenmiş sunuşlar, özel ilgi güzergâhları, bilgisayar hücreleri, ek salonlar düzenleniyor (Silier, 2010).

Müzeler arasında sergi, konferans, konser ve gösterilerinde, ölüm, yaşlanma ve yalnızlık korkusu, sevgi, cinsellik, dayanışma ihtiyacı, toplumca kabul görme ve modalar gibi temel bireysel ilgi konularını ya da içinde buldukları toplumların tartışıldığı ve baş etmeye

çalışıldığı sorunları ele alan, koleksiyon ve etkinlik planlarını bu yaygın ilgi konularına göre düzenleyen müzeler öne çıkıyor. Bu tür müzeler, kapılarının önlerinde yüzlerce kişilik ziyaretçi kuyruklarıyla ödüllendiriliyor, çalışmaları çok daha büyük ölçüde medyaya yansıyor, sivil toplum kuruluşlarının ilgisini çekiyorlar (Silier, 2010).

Müzelerin toplumla yakın etkileşim içinde olmasını, hümanist, evrenselci bir tarih bilincini temel alarak, toplumda barış ve karşılıklı anlayışı yaygınlaştırmaya aktif bir biçimde katkıda bulunmasını öngören “çeşitlilik içinde birlik” anlayışı, bugün, müzeciliğe önemli, hatta merkezi bir rol veriyor (Yalçın, 2017).

Günümüzde dünyada öncü müzeler, geçici sergiler, bilim, sanat, eğitim etkinlikleri ile dinamik birer kültür merkezi işlevini üstlenerek, ilgili olduğu alanda güncel tartışmalar örgütleyerek, yaratıcı katkılar yaparak toplumsal iletişimi güçlendiren, geniş bir gönüllü ve destekçi ağına sahip kurumlar olarak kavranıyor, hem çocuk ve gençlerin, hem de yetişkinlerin eğitiminde önemli roller oynuyorlar (Keskin, 2013).

2.3. Dünya’ dan ve Türkiye’den Müze Örnekleri

2.3.1. Londra British Müzesi

Londra Müzesi ile Docklands Müzesi'nden oluşmaktadır. Tarih öncesinden günümüze uzanan dönemi kapsayan müze koleksiyonu büyüklük ve kapsam bakımından dünyadaki kent müzeleri arasında ilk sırada yer almaktadır. British Müzesi, İngiltere'nin göz bebeklerinden bir tanesi olan, geçmiş zamanları günümüze getiren çeşitli sayılardaki objelerin, yapıtların ve tarihi kalıntıların sergilendiği özel bir müze olarak bilinmektedir. Roma Mısır ve Yunan kültürüne ait eserlerin bulunmasının yanı sıra İngiltere'nin en büyük müzesi olma ünvanına sahiptir. Günümüzde Great Russel Street adlı sokakta halka ve turistlere ücretsiz olarak hizmet vermektedir. British Müzesinde eser sayısının fazla olmasının yanı sıra daha rahat şekilde sergilenmesi ve korunmasını sağlamak için zaman içerisinde çeşitli bölümlere ayrılmıştır. Günümüzde yaklaşık olarak 7 milyon nesneyi himayesinde bulunduran British Müzesinin halka açılış tarih 15 Ocak 1759 olarak kayıtlarda yer almaktadır. Dünya çapında üne sahip müzenin yaratılmasında en etkili olay İngiliz halkından soylular tabakasında olan aristokrat natüralist, koleksiyoncu ve doktor gibi ünvanlara sahip Sir Hans Slome'un(1660-1753) ölümü olmuştur. Onun ölümü ile yeni bir süreç başlamıştır. Yaşadığı süre içerisinde

kendisinin sahip olduğu yaklaşık olarak 69,352 parçalık bir sanat koleksiyonu devlete miras olarak kalmıştır. Bu rakamın fazla olması devlet adamlarını bir müze oluşturmaları için teşvik etmiştir (Web. 1).

2.3.2. Cleveland Sanat Müzesi

Cleveland Sanat Müzesi, Amerika'nın Ohio eyaletinde 1916'da açılmıştır. Bina 1.25 milyon dolarlık bir maliyet ile, Hubbell&Benes firması tarafından tasarlanarak inşaa edilmiştir. Müzede geniş bir kütüphane ve dokuz adet galeri bulunmaktadır. Müze, içeriğinde pek çok sanat eseri ve bunların yanında pek çok interaktif sunum bulundurmaktadır. Ziyaretçilerine, müzede bulunan eserlerle interaktif bir şekilde etkileşime geçme olanağı sağlayan müze, bu interaktif sunumları çoğunlukla oyun şeklinde ziyaretçilerinin hizmetine sunmaktadır. 'Lines Play' adı verilen interaktif alanda, dokunmatik ekran üzerine çizilen her çizgi için akıllı ekran tarafından benzer dokuya sahip bir eser önerilmektedir. Bu görsel oyun ziyaretçilerin eserlere daha yakından bakmalarını ve eserlerin hafızalarına daha net kazınmasını sağlamaktadır (Web. 2).

2.3.3. Amsterdam Van Gogh Müzesi

Dünyanın en büyük Van Gogh eserleri koleksiyonuna sahip olan bu müze Amsterdam'ın Müzeler bölgesinde, "Musumplein" adı verilen yeşil alanın karşısında bulunmaktadır. Müze içerisinde Van Gogh'un yaşantısına dair pek çok malzeme ve eserlerinin büyük bir kısmına ev sahipliği yapmaktadır. Müzenin başarısını sebebi ise, tüm bu eserler arasında ziyaretçilerine Van Gogh olma deneyimi sağlamasıdır. Girişinden itibaren Van Gogh'un perspektifinden bakılarak tasarlanmış olan müze içerdiği interaktif uygulamalarla, çizim alanlarıyla, Museumplein ile kurduğu ilişkiyle ziyaretçilerine Van Gogh'un yaşadığı hayatı deneyimleme fırsatı sunmaktadır. İçerisinde tabloların dokusunu mikroskopla inceleyebildiğiniz laboratuvarlar barındıran, Vangogh'un perspektifine göre tasarlanmış odaları bulunan bu müze interaktif müzeciliğin başarılı örneklerindedir (Web. 3).

2.3.4. Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi

9 Eylül 2011 tarihinde resmi olarak açılan müze, Gaziantep'in Şehitkamil İlçesi'nde bulunmaktadır. Müzede o dönemdeki insanların kültürlerini, yaşayışlarını en iyi şekilde yansıtabilmek için birebir uygulamalar yapılmıştır. Roma ve geç antik döneme ait 2448 m2 mozaik, 140 m2 duvar resmi, 4 Roma dönemi çeşmesi, 20 sütun, 4 kireç taşından yapılmış heykel, tunç Mars Heykeli, mezar stelleri, lahitler ve mimari parçalar sergilenmektedir. Sergi alanlarında az da olsa mozaikler hakkında bilgi verebilmek için interaktif ekranlardan yararlanılmıştır. Ekranda hangi mozaığın nerede olduğunu gösteren bir harita bulunmaktadır. Haritada küçük şekilde gösterilen mozaikler, kullanıcının seçimi ile büyüyerek daha ayrıntılı olarak gösterilmektedir. Seçilen mozaik ile ilgili olarak, müzenin hangi salonunda olduğu, o salona nasıl ulaşılacağı hakkındaki bilgiler bu ekran aracılığı ile kullanıcıya aktarılabilmektedir. İnteraktif ekranlar aracılığı ile hazırlanan oyunlarda, mozaikler toprağın altına gizlenmiştir ve kullanıcıdan bu mozaikleri dokunmatik ekranlar yardımı ile çıkarmaları beklenmektedir (Web. 4).

2.4. Bölüm Değerlendirmesi

Bölümde de bahsedildiği üzere kent müzeleri, kentin geçmiş ve geleceğinin birikim noktası, kentlilerin kentlilik bilinci kazandığı, kentin sorunlarına çözüm ortaklığı yaptığı, kültürel ve tarihi mirasın korunduğu ve yaşatıldığı, çevresiyle sürekli iletişim halinde olan ve doğru uygulamalar yapıldığında kente önemli bir turizm potansiyeli sağlayan kurumlardır. Bu doğrultuda Denizli için tasarlanacak kent müzesi ve çevresi bu hususlar dikkate alınarak değerlendirilmeli ve tasarımı bu yönde şekillenmelidir. Dünyada ve Türkiye'de başarılı olan uygulamalar göz önünde bulundurulmalı ve ziyaretçilerin katılımının sağlandığı etkinlikler oluşturulmalı, bireylere bu kentin bir parçası oldukları hissiyatı aşılmalıdır.

BÖLÜM 3: DENİZLİ İLİ İÇİN KENT MÜZESİNİN ÖNEMİ

Denizli ili, Anadolu Yarımadası'nın güneybatında ve Ege Bölgesi'nin güneydoğusunda yer almaktadır. Ege ve Akdeniz Bölgeleri arasında bir geçit durumunda olan Denizli ilinin her iki bölge sınırları içerisinde de toprakları vardır. Denizli ili 28° 38' - 30° 05' doğu meridyenleri arasında yer almaktadır. Yüzölçümü 12.134 km², denizden yüksekliği ise 219 m'dir (Denizli Ticaret Odası,2017).

İl; tarım, turizm, sanayi ve hizmet sektörüyle ön planda olan bir şehirdir. Tekstil ve konfeksiyon ihracatı alanında Denizli, ülkenin yıllık ev tekstil ihracatının önemli bir bölümünü karşılar duruma gelmiştir. Bu mamuller içinde en büyük pay havlu-bornoza aittir. Aynı zamanda Türkiye kösele ihtiyacının büyük bir bölümü Denizli'den karşılanmaktadır. Aynı zamanda Balıkesir'den sonra Türkiye'nin ikinci büyük mermer ve traverten yatakları Denizli ilinde bulunmaktadır (Denizli Ticaret Odası,2017).

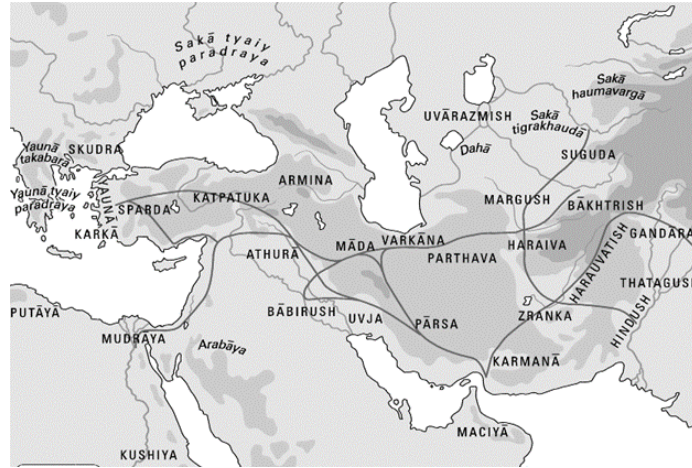
Denizli ili üzerinde bulunduğu ticaret yolları sebebiyle M.Ö. 5500 yıllarında başlayan ve günümüze kadar uzanan bir öneme sahip olan bir yerleşim yeridir. Bu nedenle ilin bulunduğu coğrafyada 7500 yıldır insanların sürekli olarak yerleşimler kurduğu ve bu yerleşimlerin bazılarının yok olduğu söylenebilecektir. Bu sürekli medeniyetler arasında el değiştiren yerleşimler; Denizli'nin sadece coğrafi olarak tarih boyunca ne kadar önemli olduğunu özetlemektedir. Bunun yanında günümüzdeki şehirlerarası yol sisteminin de paralelinde gelişmiş olan Kral Yolu'nun, daha sonra İpek Yolu'nun varlığı Denizli'nin tarih boyunca önemli bir kent statüsünde bulunmasına neden olmuştur. Denizli coğrafyası tarihin her dönemine tanıklık etmiş ve bu izleri korumakta olan bir coğrafyadır. Bugün ilin en çok turist çeken unsuru olan Pamukkale travertenleri bile Hierapolis antik kentiyile yan yanadır (Denizli Ticaret Odası,2017).

3.1. Denizli İlinin Mekansal Gelişim Süreci

Denizli, İç Anadolu'nun kavşak noktalarından birisi olup, Büyük Menderes Nehri tarafından sulanan verimli topraklara sahiptir. Denizli yöresi bu özelliğinden dolayı tarihin her devresinde insanlar tarafından iskân edilmiştir. Geçmişinde sırasıyla Hititler, Frigler, Lidyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlı İmparatorluğu tarafından

yönetilmiştir. Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yer almaktadır (Kodal, 2017).

Şekil 3.1 Tarihi İpek Yolu

Kaynak: Denizli Ticaret Odası, 2018

Yapılan kazılar sonucunda; buluntular, ilin yerleşme tarihinin Kalkolitik (Bakırtaş) dönemlerinde başladığını, İlk Tunç, Orta Tunç ve Son Tunç çağlarıyla sürdüğünü göstermektedir. Bu yerleşme yerinde değişik kültürel gelişme evreleri ile 40 kat tespit edilmiştir. Bu katlar o dönem sosyal, kültürel ve iktisadi hayatıyla ilgili ipuçları vermektedir (Kodal, 2017).

Denizli yöresinin prehistorik yol şebekesi doğu-batı ve kuzey-güney yönünde uzanmakta olup, bu yönlerdeki illerin aynı dönem yerleşimlerine bağlanmaktadır. Doğu yönünden yani Çardak üzerinden gelen yol, güney yönünden Acıpayam-Serinhisar üzerinden gelen yol ile Laodikeia alanında birleştiği gibi, kuzeyden Çivril güzergâhından gelen yol ve Sarayköy üzerinden gelen yollarda aynı noktada yani Laodikeia’da birleşip bir kavşak oluşturmaktadır (Kılıç, 2007).

Denizli, Çürüksu Vadisi’nde, antik dönemin Laodikeia, Hierapolis, Colassae ve Tripolis gibi önemli kentlerinin yer aldığı bir coğrafyada bulunmaktadır. Yerleşimin temelini il merkezine 6 km kuzeyde, Çürüksu (Lycos) akarsuyunun yanında kurulan Laodikeia antik kenti oluşturur. Laodikeia, Anadolu’yu doğu-batı doğrultusunda kateden doğal anayollardan biri üzerinde yer alması nedeniyle antik çağ boyunca önemli bir düğüm noktası olmuştur. Roma İmparatorluğu döneminde kent önemli bir dokumacılık merkezi olduğu gibi, ticari zenginliği nedeniyle dönemin para piyasasında da ağırlıklı bir yer tutmaktadır. Roma Çağı’nın

sona ermesi ve İstanbul'un önem kazanması Akdeniz dünyasının dengelerini değiştirmiş ve Laodikeia da bu gelişmelerden etkilenmiştir. Antik kentin varlık nedeni olan dokuma üretimi büyük oranda düşmüş, bununla birlikte kentsel yaşamın sonuna gelinmiştir (Tanyeli, 1988). Bu gelişmelerde depremlerin büyük etkisi olmuştur. 7. yüzyılın ilk yarısında meydana gelen büyük deprem Laodikeia'yı tamamen yıkmış ve suyollarını bozmuştur. Bunun üzerine eski Laodikeia'nın üzerine konumlandığı alan terk edilerek bugünkü Denizli'nin bulunduğu kesime yerleşilmeye başlanmıştır. Laodikeialılar Kaleiçi merkez olmak üzere Denizli'ye, Bereketli Hisarköy kalesi merkez olmak üzere kale çevresine ve Asartepe'sinin bulunduğu vadi içlerine taşınmışlardır. Bugün hala ticari kent merkezi niteliğini koruyan Kaleiçi bölgesi kentin ilk yerleşim alanıdır (Şimşek, 2006).

Kaleiçi'ne taşınan Laodikeia (bugünkü Denizli) Bizans döneminde yarı-kırsal bir yapıya sahiptir. Niketas Khoniates kentin Bizans egemenliğinde bulunduğu sırada bir dağın eteğine serpiştirilmiş birkaç köyden oluştuğunu ve surla çevrili bir kent olmadığını yazmıştır (Khoniates, 1835, Tanyeli, 1988). Kentin çevresi surla çevrili olmasa da bugün "Kaleiçi" olarak anılan bölgeyi çevreleyen bir kalesi olduğu bilinmektedir. Birkaç kez Bizanslılar ile Türkler arasında el değiştiren kent 1255 tarihinden sonra kesin olarak Türk egemenliğine girmiştir. 14. yüzyılda Türk kentleşmesinin en önemli belirtisi olan Ahi örgütlenmesi Denizli'de de kurulur. Bu döneme kadar Lâdik adıyla varlığını sürdüren kent, Toğuzlu-Tonguzlu (Domuzlu) ve nihayet Denizli olarak anılmaya başlar (Baykara, 1989).

17. yüzyılda Denizli, bağları, bahçeleri, küçük bir kalesi, dükkânları, hanları, tahıl pazarı olan, 3.600 kiremit damlı evi, 24 mahallesi olan bir yerleşim olarak tanımlanmaktadır (Anonim, 1998). 18. yüzyıl sonuna tarihlenen salname kayıtlarından Kaleiçi ile sınırlı olan ticaret alanlarının 631 dükkân ve 248 mağazadan oluştuğu, Kale dışında ise yalnızca han, hamam ve kahvehanelerin bulunduğu anlaşılmaktadır (Anonim, 1998). Bu mekânsal örgütün, 20. yüzyıl başlarına kadar sürdüğü ve kale dışında ticaret alanlarının gelişme sürecinin 19. Yüzyıl ortasında gerek belediyenin kurulması (1876) gerekse İzmir-Aydın demiryolunun Denizli'ye dek uzanması ve istasyonun açılmasından (1888) sonra gerçekleştiği söylenebilir. 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'da görülen gelişmelerden Anadolu'nun yerli üretimi olumsuz etkilenirken, Denizli bu gelişmelerden aynı oranda etkilenmemiş, Batı sanayi için ipek, pamuk, yün gibi hammaddelerin temini kent için yeni bir gelir kaynağı oluşturmuştur (İnceoğlu, 1988).

1950'lere kadar, nüfusu 25.000'leri geçmemiş olan Denizli, biri Kaleiçi-Bayramyeri, diğeri ise Delikliçınar meydanı çevresinde kümelenmiş 7-8 mahalleden oluşmuştur (Yoldaş,

2009). Cumhuriyet'in ilk yıllarında savaştan yeni çıkan ülkenin kaynakları yetersizdir ve Denizli'nin kırsal görünümünde pek bir değişiklik olmamıştır. T. Toker Atatürk'ün 4 Şubat 1931 yılında Denizli'yi ziyareti sırasında, kentin içinde bulunduğu durumu şöyle anlatmıştır: *“Kent büyükçe bir köy gibiydi. Evlerin çoğu tek katlı, zenginlerin evleri ise en çok iki katlı barınaklar halindeydi. Kent plansız, çarşı pazar ve meydanlar düzensizdi.”* (Anonim, 1998). Bu geleneksel yapı varlığını 1960'lı yıllara dek büyük ölçüde sürdürmüştür. 1950'li yıllara kadar geleneksel kültüre uygun, yerel malzemeli bir veya iki katlı evlerden oluşan doku, 1950'li yıllardan sonra yerini özellikle kent girişinde ve merkezi bölgede yine iki katlı ama betonarme destekli binalara bırakmaya başlamıştır. 1960'lı yıllarda ise üç-dört katlı binalar görülmeye başlamıştır (Yoldaş, 2009).

3.2. Denizli İlinin Yok Olmaya Yüz Tutmuş Geçmişi ve Kent Müzesinin Önemi

Kenti kent yapan olgunun temelinde kentin tarihsel süreci ve kültürel mirası yer almaktadır. Kentlerde, somut olan kültürel mirasın korunmasında koruma faaliyetleri daha etkin bir şekilde görünmekteyken somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliği çoğu zaman arka planda kalmaktadır. Kente ait dokuyu oluşturan somut ve somut olmayan kültürel miras bir arada korunduğunda ancak o zaman doğru bir kent kimliği yaşatılmaktadır. (Denizli'de Sürdürülebilir Kentsel Koruma İçin Kent Müzesinin Gerekliliği, 2019)

Kentler insanların bir arada barınmasını ve işgücünü sağlayan fiziksel mekânlar olmanın ötesinde; toplumsal, siyasi, ekonomik ve kültürel etkileşim alanları olarak tanımlanır (Güler, 2016). Kültür, bir ulusta bölgelere ayrılan ve aynı bölgede yer alan kentlerin, birbirleri ile olan kültürel etkileşimini ve aynı bölgede yer alan kentlere göre de kültürün değiştiğini gösterir. Kent kültürü ise “kent bünyesinde yaşayan insanlarca, ortak bir paydada buluşularak üretilen maddi veya manevi değerlerin oluşum sürecidir” (Hayta, 2016). Kentsel kimlik, “bir kentin veya çevrenin doğal, yapay elemanları, sosyo-kültürel özellikleri ile belirlenir. Bu özelliklerin içinden belirgin ve etkileyici olabilenler, o kentin kimliğini oluşturmaktadır” (Oğurlu, 2014).

Kentsel kimlik, toplumsal ve çevresel kimlik olarak iki gruba ayrılmaktadır. Toplumsal kimlik (sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik, psikolojik kimlik) kentin tarihinden, nüfus yapısından ve kentteki yaşam pratiklerinden oluşan, kentin geçmişine olduğu kadar

bugününe de işaret eden bir kimlik ögesinden oluşmaktadır. Doğal (topografik özellikler, iklim ve bitki örtüsü özellikleri) ya da yapay çevre özellikleri (binalar, sokaklar, meydanlar, kentsel donatılar, anıtlar) arasında gösterilen çevresel kimlik ise, kent kimliğine ilişkin unsurları aynı zamanda kentlerin tarihi ve kültürel birikimlerini oluşturmaktadır (Uralman, 2012). Bir kentin kimliğini oluşturan çevresel ve toplumsal kimlik sürekli olarak yeniden tanımlanmakta ve bu durum kent kimliğini silikleştirerek olumsuz bir etki yaratmaktadır. Türkiye’de koruma kanunlarında; korumanın özünde bulunan kamu yararının ön planda tutulmasını ve toplumun kültür varlıklarına sahip çıkmasını sağlamak amacı ile yerel sahiplik ilkesine uygun şekilde yeni yönetim modelleri geliştirmek gibi hedefler bulunmaktadır (Güler ve Ekinci, 2010). Bu yeni yönetim modelleri yapıyı tarihi çevresi ile korumayı amaç edinmek için ortaya çıkmıştır. Koruma amaçlı yönetim modelleri; bütünlük koruma, sürdürülebilir koruma, koruma sürecinde kentsel tasarım seçeneğinden oluşmaktadır (Koçan ve Çorbacı, 2012).

Kente ait değerler iki grupta incelenebilir. Bunlar; fiziksel olan değerler (maddi) ve fiziksel olmayan değerlerdir (manevi). Maddi değerler taşınmaz kültür varlığının bilimsel, estetik ve doğal değerlerini ifade ederken, manevi değerler ise kültür varlığına geçmiş ve günümüzdeki toplumlar tarafından atfedilmiş ya da yüklenmiş sosyo-kültürel, sembolik, ekonomik ve tinsel değerlerden oluşmaktadır (Levent, 2011). Kentteki kültür varlıklarını bütünlük olarak korumak için, söz konusu bu iki değerlerin birlikte ele alınması gerekmektedir. Günümüzde her ne kadar tarihi çevrede koruma yapılsa da geleneğin yaşamadığı bir alan dekor olarak kalmaktadır. Örneğin; Denizli’de yer alan tarihi Kaleiçi Çarşısı’na bakıldığında yöreye ait sınırlı sayıda yerel üretim yapan atölyelerin bulunduğu görülmektedir. Ayrıca bu alanda fabrikasyon üretimlerin oldukça fazla yer aldığı fark edilmektedir. Yapı her ne kadar tarihi çevresi ile korunsa da içinde ismine ait geleneği devam ettirmemektedir. Bu durum restore edilen bir yapının aslına uygun olarak işlevini yerine getirememesi gibidir. “Her yapıyı çevre bir toplumsal ilişkiler ağının ekonomik yapının, değerler sisteminin ürünü olarak varlığını kazanır ve sürdürür. Tarihin temsili olarak ele alındığı, yalnızca binaları ile korunan bir çevre sonunda bir tiyatro dekoru, bir yanılısma olmaktan öteye geçemez. Oysa bir kent onu üreten kültürel, toplumsal ve ekonomik yapıyla bir bütündür, onlardan soyutlanamaz” (Mazı, 2009).

Daha önce de belirtildiği gibi kent müzelerinin hedefleri; kentin geçmiş ve bugününe ait materyallerin toplanıp korunarak geleceğe taşınmasında ve bu yolla kent kimliği ve kentlilik bilincinin geliştirilmesinden oluşmaktadır. Buradan yola çıkarak Denizli’nin yavaş

yavaş yok olmaya başlayan maddi ve manevi değerlerinin korunması ve yaşatılması için bir kent müzesi ve bu müzenin çevresiyle ilişkilendirilmesi şarttır.

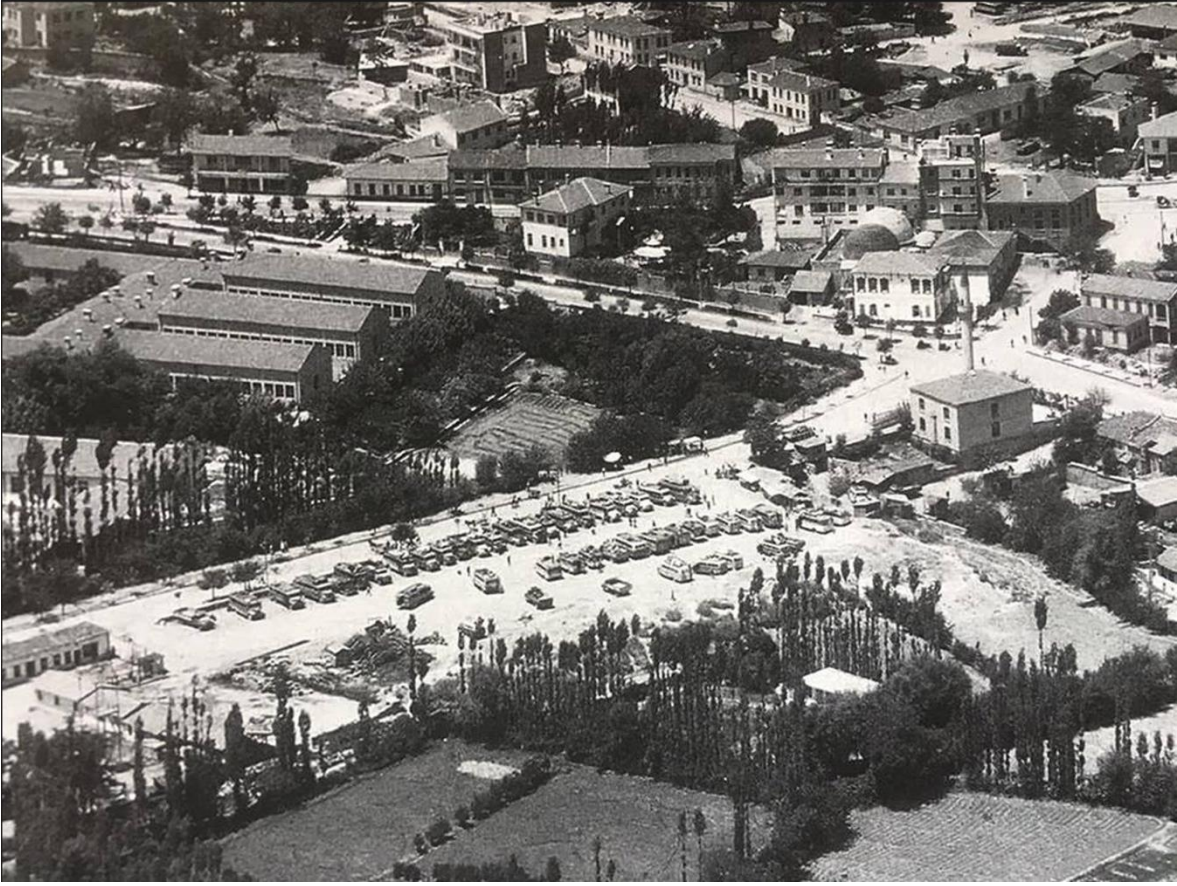
Şekil 3.2 Yok Olmaya Yüz Tutmuş Meslek Grupları

Hammadde	Ürün/Meslek	Üretildiği Yer
Lif	El Dokumacılığı, Mekikli Dokumacılık, Kumaş Dokumacılığı, Bez Dokumacılığı, Peştamal Dokumacılığı, Mendil Dokumacılığı	Denizli-Merkez, Babadağ, Buldan, Tavas-Kızılcaölük ve Nikfer, Sarayköy, Kale
Lif	Halı, Kilim, Cicim, Zili, Tülü Dokumacılığı	Çal-Süller, Güney-Eziler, Çivril-Gürpınar ve Özdemirci, Bekilli, Baklan, Acıpayam, Serinhisar, Tavas
Lif	Yorgancılık, Hallaçlık ve Keçecilik	Denizli-Merkez ve İlçeleri
Lif	Urgancılık	Serinhisar
Toprak	Testi-Bardak Yapımcılığı, Çanakçılık, Çömlekçilik, Terra Cotta	Çivril-İğdir, Serinhisar, Sarayköy, Tavas-Medet
Cam	El İmalatı Camcılık-Çeşm-i Bülbül	Denizli-Merkez
Maden	Tel-Kırma	Tavas
Maden	Bıçakçılık	Serinhisar-Yatağan
Maden	Takı Yapımcılığı	Çivril-Beyköy
Maden	Demircilik	Denizli-Merkez ve İlçeleri
Maden	Bakırcılık-Kalaycılık	Denizli-Merkez
Deri	Dericilik, Debbaglık, Tabaklık, Sepicilik	Denizli-Merkez, Honaz, Acıpayam-Yeşilyuva, Güney, Buldan-Narlıdere
Deri	Ayakkabıcılık, Sayacılık, Körüklü Çizme Üretimi	Acıpayam-Yeşilyuva, Tavas
Kemik-Boynuz	Tarakçılık	Serinhisar-Yatağan
Ahşap	Ahşap İşlemciliği, Dülgerci (Marangozluk)	Baklan, Çameli, Tavas, Acıpayam-Yeşilyuva, Bozkurt-Avdan
Çeşitli Malzemeler	Saraçlık-Koşumcu, Semerci-Nalbant	Denizli-Merkez ve İlçeleri
Bitki Sap ve Atıkları	Hasırcılık, Hasır Dokumacılığı	Çivril-Gümüşsuyu, Çardak-Beylerli, Buldan-Süleymanlı

Kaynak: Denizli’de Sürdürülebilir Kentsel Koruma İçin Kent Müzesinin Gerekliliği, 2019

Kentte ilk planlama çalışması 1967 tarihli İller Bankası tarafından hazırlanan nazım imar planı ve uygulama imar planıdır. Bu plan kapsamında, tarihi kent merkezi niteliğindeki Kaleiçi-Bayramyeri Mevkii ile güneydeki Delikliçınar Mevkii arasında uzanan bölgede yüksek yoğunluklu konut alanları ile ticaret alanları gelişmesi öngörüldürken, Kaleiçi ve çevresi merkezi ticaret alanı olarak belirlenmiştir. Bu planda kentin 1995’teki nüfusunun 85.000 olacağı tahmin edilmiştir. Ancak, kent nüfusunun 1967’de 64.000 iken, 1970 yılında 82.000, 1975 yılında ise 107.000’e ulaşmıştır. Nazım imar planının hedefi denetimsiz ve sağlıksız büyüyen kente öncelikli olarak ulaşım sistemini kurgulayarak bir düzen getirilmesi ve teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi yönündedir (Özcan, Özkan, 2012).

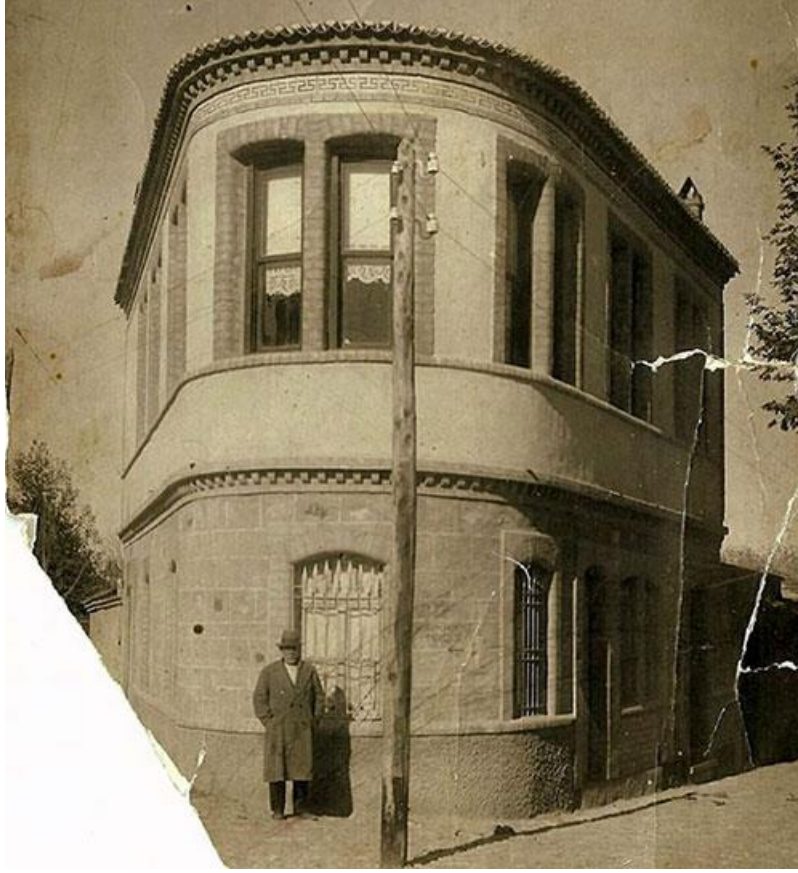
Şekil 3.3 Denizli Etnografya Müzesi, Eski Ulucami ve Çevresi

Kaynak: Denizli Kent Arşivi

Bu hedefle ilişkili olarak Kaleiçi ve çevresindeki ticaret alanına ek olarak önerilen Çaybaşı-Çınar-Lise caddelerindeki yüksek yoğunluklu konut-ticaret bölgesi kararları geleneksel konut dokusunun yok olmasında çok etkili olmuştur. Örneğin Çaybaşı Caddesi boyunca sıralanmış tüm geleneksel sivil mimarlık örnekleri yıkılarak yerine 8-9 katlı apartmanlar yapılmıştır. Geleneksel konut dokusuna yok olmasına sebep olan ikinci önemli olay ise 1976 depremidir. Bektaş'a (1977) göre bu depremde 572 ev ağır, 349 ev orta ve 214 ev hafif hasar görmüştür. Depremin zararı sadece şiddetinden değil, depremi bahane ederek geleneksel yapıların dayanıksız olduğu, dolayısıyla yıkılması gerektiği fikrinin yaygınlaştırılmasından da kaynaklanmıştır (Bektaş, 1977). Kentin gelişimi 1976 depremi sonrası ile 1980'lerin ortasına kadar bütüncül bir planla değil, birbirinden bağımsız kararlarla üretilmiş mevzii ve ilave imar planları ile sağlanmıştır. Aynı yıllarda kalkınmada öncelikli il ilan edilen ve tekstil-sanayi sektöründe hızla gelişen, koşturucu olarak çok hızlı göç alan bir kentin planlanmasında elbette ki ilave imar planları yeterli olmamış ve kent denetimsiz büyümeye ve mimari mirasını yok etmeye devam etmiştir (Özcan, Özkan, 2012).

Şekil 3.4 Mimar Ali Usta Evi

Kaynak: Denizli Kent Arşivi

Yok olan Denizli geleneksel konutları ve konut dokusu üzerine yapılan çalışmalar sınırlıdır. Denizli Evi hakkında en kapsamlı çalışmalardan birini yapan İnceoğlu (2000), tipolojik bir çalışma yapmak için az sayıda veri olduğunu ileri sürer ve Denizli evlerini geleneksel Türk evlerinin devamı niteliğinde değerlendirir. Buna göre kırsal-tarımsal hayata dayalı kurgulanan geleneksel Denizli Evi'nin en önemli özelliği hayatlı-açık sofalı olmasıdır. Alt ve üst katta tekrarlanan hayat, odaların toplam alanından azdır ve mutlaka bahçeye dönüktür. Genellikle iki katlı olan evlerin alt katları kimi örneklerde ahır, kimi örneklerde depo ya da kışlık oda olarak kullanılır. Odalar geleneksel Türk evinde olduğu gibi ailenin yeme-yatma-oturma gibi tüm işlevlerini karşılayabildiği birimler şeklinde düzenlenir ve doğrudan hayata açılır. Denizli evinin tipik özelliği, örneğine başka kentlerde de rastlandığı gibi, tarımsal üretimle ilgili işlevlerin konutta yoğun olarak yer almasıdır. Ailenin gereksinimi için, sebze ve meyve yetiştirmeye elverecek ölçüde bir bahçe bulunur. Konut kendi bahçesine dönük ve sokağa kapalıdır (İnceoğlu, 2000). Denizli evi bir bahçe içerisinde olmakla birlikte

yola yakın ya da yola bitişik inşa edilir. Sokaktan bahçeye, bahçeden hayata ve odalara geçilir. Bahçelerin yol cepheleri duvarlarla çevrilidir. İki katlı çatılı ev, üzeri kiremit örtülü yatay etkili bahçe duvarları ve duvarlar arkasında düşey etkili kavak ağaçları Denizli'nin Osmanlı Dönemi geleneksel konut dokusunun en önemli öğeleridir. Denizli'nin konut dokusu Muğla, Milas, Kula gibi yoğun değildir. Bu seyrek konut dokusunda sokaklar boyunca uzayıp giden yatay etkili kerpiç bahçe duvarları ve ardındaki ağaç dokusu geleneksel kentsel peyzajında konutlar kadar önemli yer tutar (İnceoğlu, 2000).

Şekil 3.5 Eski İktisat Bankası

Kaynak: Denizli Kent Arşivi

Daha önce de bahsedildiği gibi, Denizli yavaş yavaş yok olmaya yüz tutmuş dokumacılık, hallaççılık, yorgancılık, ayakkabıcılık, bıçakçılık ve sayacılık gibi pek çok geleneksel meslek gruplarına ev sahipliği yapan ama bu mesleklerin gelişimi ve korunması için yeterli önemi ve titizliği göstermeyen bir anlayışa sahiptir. Bu önemin verilmemesi ve sermayenin büyük sanayi alanlarına kayması bu meslek gruplarının tarihten silinmesine neden olacak raddeye gelmiştir. Aynı şekilde kentin makroformu, geleneksel mimarisi ve toplumsal yaşantısı Denizli sokaklarından silinmek üzeredir. Artan nüfus, hızlı şehirleşme, sanayinin hızlı gelişimi ve kente sıçraması, tüm bu korunması gereken değerlerin tahribatına neden olmakta ve elde kalan son değerlerin de yapılaşma baskısı ve bir tüketim toplumuna dönüşme anlayışı ile yavaş yavaş yok edilmesi Denizli ili için çok büyük bir kayıptır. Bu çalışmanın giriş konusu olan kent müzeleri, tam da bu sorunların giderilmesi, kaybedilen değerlerin

topluma geri kazandırılması ve insanlar tarafından bu değerlerin yaşatılması için ortaya çıkan kurumlardır. Denizli ili içerisinde bulunduğu bu geçmişin silinmesi döneminden ancak doğru planlanmış bir kent müzesi ve bu müzenin çevresiyle ilişki kurarak toplum yararına geliştireceği projelerle kurtulabilecektir.

3.3. Bölüm Değerlendirmesi

Denizli ili geçmişten günümüze kadar pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlerin gerek tarihi gerek kültürel değerlerini belleğinde barındırmış bir ildir. Tarihi yerleşimlerinden, dokusundan, mimarisinden, geleneksel sanatlarına, yaşam biçimine, kültürüne kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Ancak bu geniş yelpaze günümüze ulaşana dek pek çok kez deforme olmuş, yanlış uygulamalarla yok olmaya yüz tutmuş ve değerini kaybetmeye başlamıştır. Bu aşamada bu belleğin korunması ve yaşatılması, insanlardan insanlara aktarılması ve kentliler tarafından benimsenmesi gerekmektedir. Bu noktada devreye kent müzeleri girmeli ve yok olmaya başlayan belleğin muhafaza edilmesine katkıda bulunmalıdırlar.

BÖLÜM 4: DENİZLİ İLİ KENT MÜZESİ VE ÇEVRESİ KENTSEL TASARIM ÇALIŞMASI

Denizli ili kent müzesi ve çevresi kentsel tasarım çalışmasının ilk basamağı olarak kent merkezi ve fonksiyonların dağılımı tartışılmış, bu tartışma sonucunda kent müzesinin bulunması gereken lokasyon belirlenmiş ve bu lokasyona ait gerekli analizler saha çalışmaları ve bilimsel verilerin senteziyle oluşturulmuştur. Ardından belirlenen tasarım kriterleri ve Denizli kent müzesinin ve çevresinin sahip olması gereken özellikler çerçevesinde, kent müzesi ve çevresinin tasarım çalışması yapılmıştır.

4.1. Kent Merkezinin İncelenmesi ve Alan Seçimi

Denizli ili kent merkezi, kuzeyinde; Laodikeia antik kenti ve konut dışı çalışma alanlarıyla, sanayi bölgesi, güneyinde; Pamukkale üniversitesi, Çamlık kent ormanı ve tarım arazileri, doğusunda; Vali Recep Yazıcıoğlu Barajı ve Denizli Organize Sanayi Bölgesi, batısında ise; Kovacık, Armutlu, Pazaryolu deresi, fay hatları ve verimli tarım arazileri gibi doğal eşikler ile sınırlanmış, Merkezefendi ve Pamukkale ilçelerinden oluşan bir bölgedir. Kent Denizli, Ankara ve İzmir karayollarının kesişiminden başlayıp yağ lekeli şeklinde olan büyümesine devam etmektedir.

Kent merkezinde; kent müzesini destekleyebilecek Pamukkale Üniversitesi, Çamlık kent ormanı, otogar, stadyum, kültür parkı ve en önemlisi kent merkezinin tarihi yerleşimi olan Kaleiçi bölgesi gibi fonksiyonlar yer almaktadır. Kent müzesi olgusunun konseptine baktığımızda, kentin tarihi dokusunun içinde ya da bu alanla ilişkisi olabilecek bir alanda yer alması gerektiğini görmekteyiz. Bu nedenle müzenin Kaleiçi bölgesinin içerisinde ya da ilişki kurabileceği çevresindeki bir alana inşa edilmesi gerekmektedir.

Kaleiçi bölgesi ve çevresi incelendiğinde, öncelikle bölgenin ticaret merkezinde bulunması göze çarpmaktadır. Bu ticaret bölgesini, batısında; Denizli Devlet Hastahanesi ve eczaneler, kuzeyinde; eski İlbade Mezarlığı ve konut bölgesi, doğusunda; otogar, güneyinde ise; sanat merkezi ve Çamlık meydanı sınırlamaktadır. Alanın merkezinde ise eskiden Kız

Meslek Lisesi ve atölyelerinin yer aldığı, günümüzde ise (yapımı yeni gerçekleştirilen) valilik ve kaymakamlık binasının bulunduğu gözlemlenmektedir.

Valilik binası parcelini tescilli yapılar olan kaymakamlık binası ve eski kız meslek lisesi atölye binasıyla paylaşmaktadır. Parselin batısında ise oldukça az yer kaplayan ticari fonksiyonlar ve kentin nefes alan boşluklarından biri bulunmaktadır. Bu boş alan, ticaret bölgesinin merkezinde yer alması, çevresindeki kamusal fonksiyonlarla desteklenmesi, kentin tarihi merkezi olan Kaleiçi bölgesine yakın olması ve bu bölgeyle ilişki kurabilecek durumda olması, aynı şekilde Kaleiçi bölgesinin güneyinde yer alan tarihi hamam ile etnografya müzesinin de bu alana doğru yönelmesi, kentin kaybolan ve korunması gereken değerlerinin merkezinde yer alması nedeniyle, bir kent müzesi ve çevresinin tasarım projesinin gerçekleştirilmesi için en uygun alan olarak ön plana çıkmaktadır. Yapılaşma oranının az olması, kamusal ve tarihi fonksiyonların çeperde dizilmiş olması, tasarıma pozitif yönde etki edebilecek boşlukların bulunması, esnek bir tasarım yapma fırsatı sunmaktadır. Sınırları belirlenen alan 14 hektar büyüklüğünde olup Kaleiçi ile kent müzesi arasında bir koridor oluşturmak için oldukça elverişlidir.

Şekil 4.1 Kent Merkezi İncelenmesi

Şekilde gösterilen fonksiyonlar ve öncesinde bahsedilen sebepler, Hükümet konağının bulunduğu parselde bir kent müzesi tasarımına gidilmesi ve bu müzenin oluşturulacak yeni fonksiyonlarla desteklenmesi, yayalaştırma uygulamalarının yapılması, toplumun katılımıyla gerçekleştirilecek etkinliklerin düzenlenebileceği alanlar yaratılması ve mevcut tarihi dokunun korunup yaşatılması hedefiyle gerçekleştirilecek bir kentsel tasarım çalışmasının yapılması kararına ulaşılmasını sağlamıştır.

4.2. Alan Analizleri

4.2.1. Arazi Kullanım Durumu Analizi

Arazi kullanım analizi alanın çevresindeki ve içerisindeki fonksiyonları tespit etmek ve buna uygun stratejiler oluşturmak amacıyla saha çalışmalarıyla elde edilmiştir.

Şekil 4.2 Arazi Kullanım Durumu

Alanın kendisinin ve çevresinin arazi kullanım durumu incelendiğinde ticaret fonksiyonlarının yoğunluk göstermekte olduğu tespit edilmiştir. Bu kullanımı hemen arkasından resmi kurum kullanımları ve otopark alanları izlemektedir. Otopark alanlarının yoğunluğu, alanın, çevresindeki ticaret fonksiyonlarının otopark ihtiyacını karşılayan bir alan olarak kullanıldığını göstermektedir.

4.2.2. Zemin Kat Kullanım Durumu Analizi

Zemin kat kullanım analizi alanın çevresindeki ve içerisindeki fonksiyonları tespit etmek ve buna uygun stratejiler oluşturmak amacıyla saha çalışmalarıyla elde edilmiştir.

Şekil 4.3 Zemin Kat Kullanım Durumu

Alanın kendisinin ve çevresinin zemin kat kullanım durumu incelendiğinde ticaret fonksiyonlarının sadece ticaret amaçlı kullanılan zemin katlar ve konut altı ticaret kullanımı olarak ayrıştığını görmekteyiz. Alanın batısında kalan bölge sadece ticaret amaçlı kullanılırken geri kalan bölümlerdeki ticaretler konut altı ticaret olarak alana hizmet etmektedir. Alanın içerisindeki kamu kullanımları Gazi İlkokulu, kaymakamlık binası, valilik binası, İl kültür ve turizm müdürlüğü, itfaiye, ulu cami ve belediyenin tahsis etmiş olduğu kafelerden oluşmaktadır. Alanda Denizli ilinin kültürel mirasına ait olan bir etnografya müzesi ve tarihi bir hamam da yer almaktadır.

4.2.4. Eğim, Rüzgar Yönü ve Güneşlenme Analizi

Eğim, rüzgar yönü ve güneşlenme analizi alanın yapılaşmasına edecekleri etkinin belirlenmesi amacıyla saha çalışmaları ve bilimsel verilerin sentezlenmesi ile elde edilmiştir.

Şekil 4.5 Eğim, Rüzgar Yönü ve Güneşlenme Durumu

Alan eğim açısından incelendiğinde akslar üzerindeki en yüksek eğim %7-8 arasında değişmektedir. Yapılaşma kriteri bazında eğim zorluk yaratmamaktadır. Topografya kuzeyden güneye doğru 369 kotundan 391 kotuna doğru yükselmektedir. Hakim rüzgar yönü son bir yıllık veriler incelendiğinde %27 oranında kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda yol almaktadır. Alanın içerisinde yüksek katlı çok fazla bina olmaması sebebiyle rüzgar yönüne etki eden yapılaşmalar gözlemlenmemektedir. Alanın genelinde yapılar güneşlenme açısından bir sorunla karşılaşmamaktadır. Kuzey bölgesinde yer alan ticaret yapıları kat adedi farkı nedeniyle güneşlenmeden yer yer yararlanamamaktadır.

4.2.7. Yeşil Alanlar ve Yaya Sirkülasyonu Analizi

Yeşil alanlar ve yaya sirkülasyonu analizi, yaya akslarının donatılarla ve yeşil alanlarla ilişkisinin incelenmesi amacıyla saha çalışmalarıyla elde edilmiştir.

Şekil 4.8 Yeşil Alanlar ve Yaya Sirkülasyonu Analizi

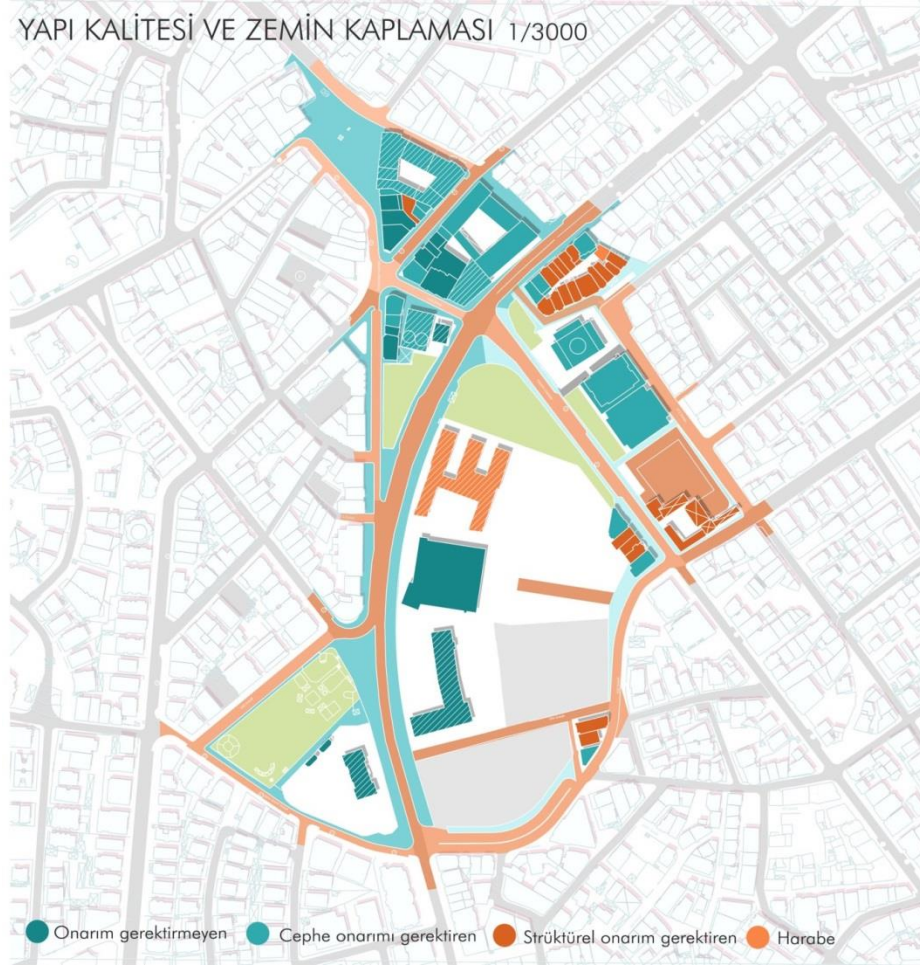

Yeşil alanlar ve yaya sirkülasyonu incelendiğinde, ilk göze çarpan durum yeşil alanların parçacıl ve sürekliliği olmayan bir oluşuma sahip olmasıdır. Yaya sirkülasyonu ile ilişkisi yüksek olan bu yeşil alanlar, içerisinde pek çok ağaç türüne ev sahipliği yapmaktadır. Yaşı 20 senenin üzerinde olan ağaçlar tasarımda belirleyici rol oynayacaklardır. Bunun dışında yaya ve donatı ilişkisi yüksek olan bu alan ticari fonksiyonlar içerisinde de genel yaya sirkülasyonuna adapte olmuş yaya dolaşimleri içermektedir. Fonksiyonlar arasında yayanın sürekliliğini sağlayan izler tespit edilmiştir.

4.2.8. Yapı Kalitesi Analizi

Yapı kalitesi analizi, alanın tasarımına giderken müdahale alanlarını belirlemek, sokakların genel görüntüsünde sağlıklılaştırma çalışmaları yapabilmek ve koruma yöntemlerinin belirlenmesi amacıyla saha çalışmalarıyla elde edilmiştir.

Şekil 4.9 Yapı Kalitesi Durumu

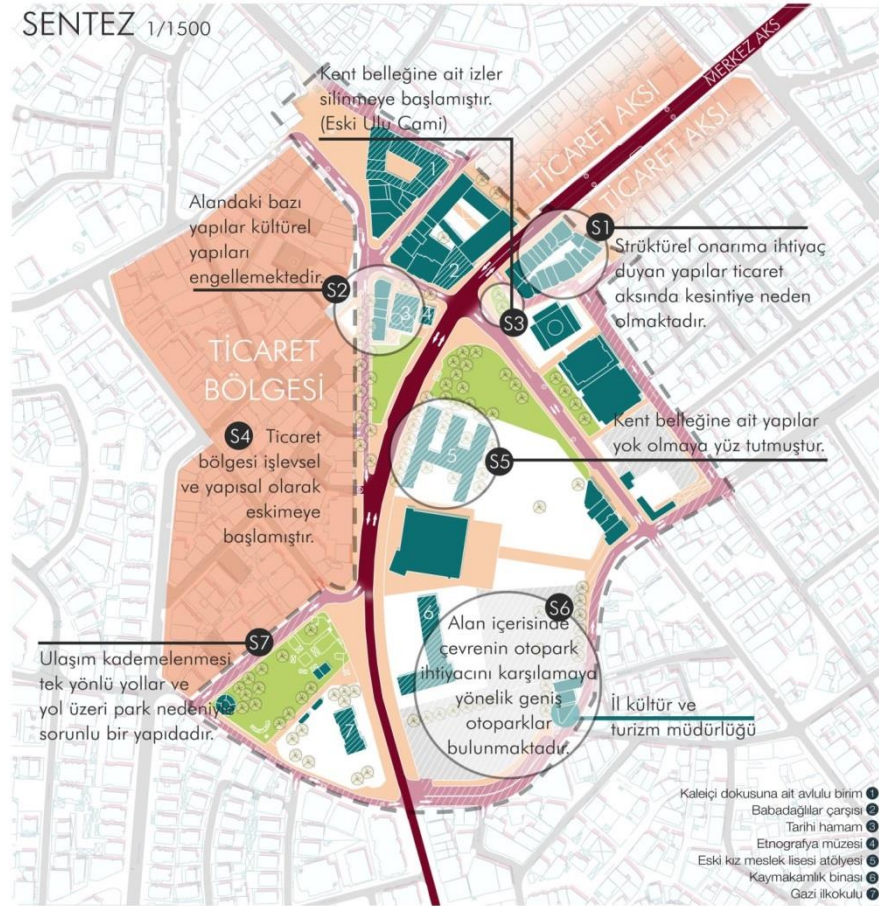

Alanda bulunan yapıların, yapı kalitesi incelendiğinde ticaret bölgesinde yer alan yapıların sağlıklı bir durumda olduğu ve cephe onarımına ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Ancak bu alanın batısında bulunan konut altı ticarete sahip olan yapılar bakımsızlık ve terk edilmişlikten ötürü strüktürel onarıma ihtiyaç duyar hale gelmiştir. Yine alanın merkezinde bulunan eski kız meslek lisesine ait atölye binası bakımsızlık nedeniyle harabe olma durumuna kadar gittiği gözlemlenmiştir. Tasarıma gidilirken bu alanlara öncelikli müdahale edilmesi gerektiği kararı alınmıştır.

4.3. Sentez

Sentez çalışması, alan analizleri başlığı altında üretilmiş saha çalışmalarının, tasarıma etki edecek faktörlerin bir araya getirilerek sorunların ve potansiyellerin ortaya konulması ve kent müzesi ve çevresinin tasarımına etki edecek faktörlerin belirlenmesi, stratejilerin oluşturulması amacıyla analizlerden elde edilen verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 4.11 Sentez Çalışması

Yapılan analizler ve sentez çalışmasının sonunda alanın kent müzesi konsepti çerçevesinde tasarlanabilmesi için yol gösterici belli başlı sorunlar ve potansiyeller belirlenmiştir.

4.3.1. Sorunlar

Alan, kentin önemli bir noktasında bulunması ve ticaret alanının, otopark ve atıl alanlarının karşılandığı bir alan olarak ön plana çıktığı için, içerisinde pek çok sorun barındırmaktadır.

- ❖ Alan içerisinde çok sayıda; çevredeki ticaret, kamu ve konut kullanımlarının otopark ihtiyacını karşılayacak, otopark alanları ve atıl alanlar bulunmaktadır.
- ❖ Kent belleğinde önemli bir yeri olan (tarihi hamam, kız meslek lisesi atölyesi) yapılar bakımsızlıktan ve çevre fonksiyonlarının alanlarını işgal etmelerinden dolayı harebe olmak üzeredirler.
- ❖ Alanın batısında yer alan ticaret bölgesi fiziksel ve işlevsel olarak eskimeye uğramıştır.
- ❖ Alan içerisinde yer alan akslarda bir ulaşım kademelenmesinden söz etmek mümkün olmadığı için, güvenli ve etkili bir ulaşım sistemi bulunmamaktadır.
- ❖ Alan içerisinde yer yer kentin belleğine ait tarihi yapıların yıkımı söz konusudur.
- ❖ Alanın kuzeyinde yer alan konut altı ticaret kullanımları strüktürel onarım gerektirdiğinden ve terk edilmişlikten dolayı alana ilerleyen ticaret aksında kesintilere neden olmaktadır.
- ❖ Alan içerisinde yeşil alanların sürekliliği yoktur.
- ❖ Kat adetlerindeki sürekli değişim, alanın makroformunun bütüncül olmasının önüne geçmektedir.

4.3.2. Potansiyeller

Alan, kentin tarihi yerleşimi Kaleiçi bölgesine yakın olması, içerisinde önemli yapılar barındırması ve yayalaştırma uygulamaları nedeniyle önemli potansiyeller barındırmaktadır.

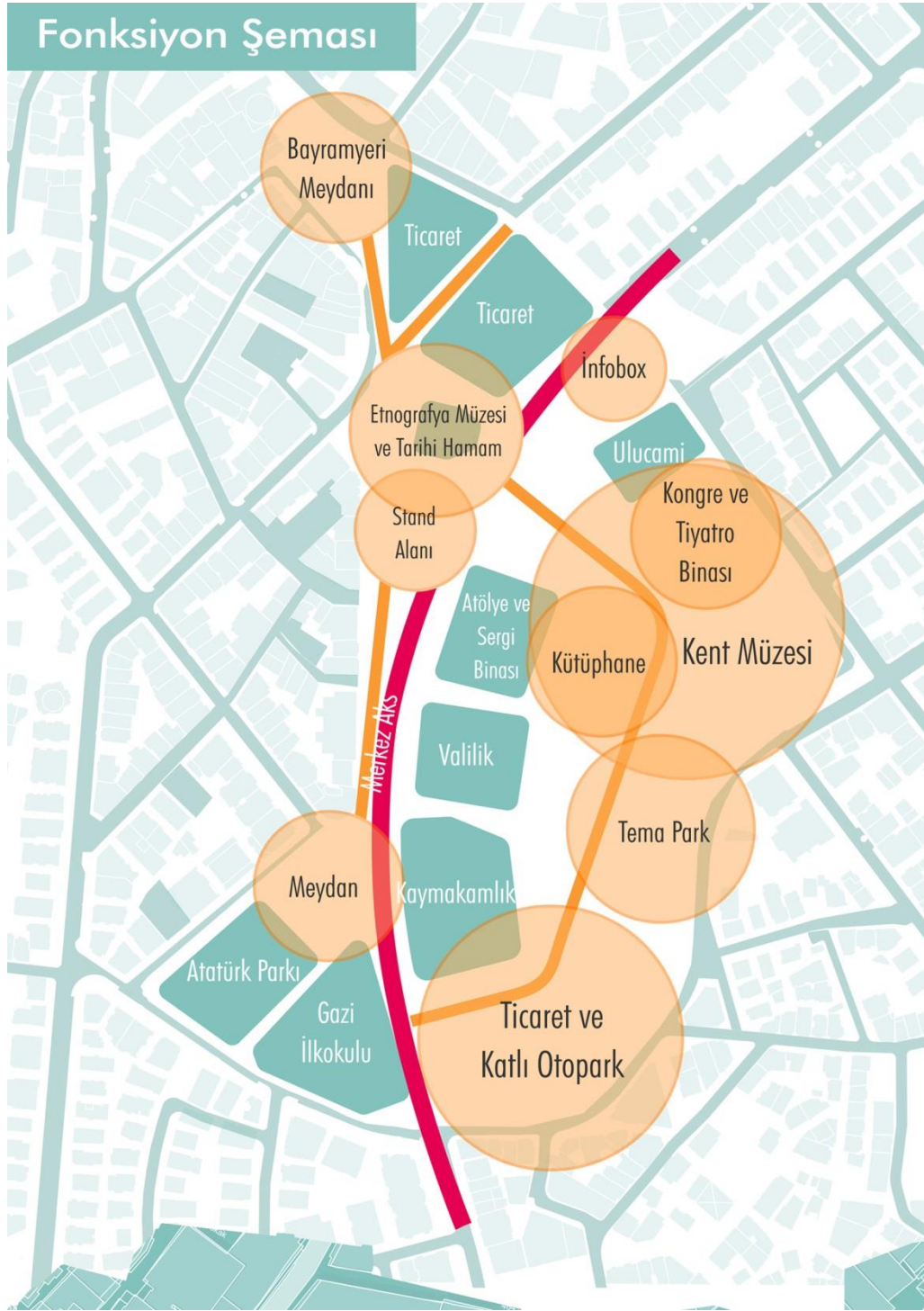
- ❖ Alanın kuzeyinde tarihi yerleşimi olan Kaleiçi bölgesi yer almaktadır.

- ❖ Kent için önemli nefes alma alanları bu alan içerisinde bulunmaktadır.
- ❖ Çevredeki kamusal kullanımlar alanda esnek bir tasarım yapma imkanı vermektedir.
- ❖ Turistik değeri yüksek olan yapılar alan içerisinde belli bir aks üzerinde dizilmiş ve sayıları tasarıma pozitif yönde etki edebilecek kadardır.
- ❖ Alanın içerisinde kent merkez ticaret aksı geçtiği için önemli bir yaya potansiyeli taşımaktadır.

4.4. Fonksiyon Şeması

Çalışmanın fonksiyon şeması oluşturulurken alanın dışarısında kalan ticaret kullanımı ve bu bölgenin getirdiği akslar göz önünde bulundurularak alan içinde bir sirkülasyon oluşturulmaya çalışıldı. Alanın güneyinden gelen ticaret aksı Gazi İlkokulu ve Kaymakamlık binasının konumu kullanılarak alanın içinde devam eden bir ticaret oluşturulmaya çalışıldı. Katlı otoparkla alanın otopark ihtiyacı giderilmeye çalışıldı. Bu aksın devamında bir açıklık oluşturularak nefes alan bir alan yaratılmaya çalışıldı. Devamında Kent müzesi, kütüphane, kongre ve tiyatro binası, atölye ve sergi salonu ve Ulucami'ye çıkan aks merkez aks ile birbirine bağlanarak sirkülasyon tamamlanmaya çalışıldı. Ticaret bölgesinin hemen yanına mevcuttaki ticaretin ve yeni yapılacak atölye ve sergi salonunun destekleyebileceği bir stant alanı önerildi. Kent müzesi ve alanın tarihi yapılarından olan Etnografya Müzesi ve tarihi hamam arasındaki yaya ilişkisi güçlendirildi ve bu ilişki Bayramyeri Meydanı'na kadar uzatılarak alanın Kaleiçi bölgesi ile bağlantısı kurulmaya çalışıldı.

Şekil 4.12 Fonksiyon Şeması

4.5. Yerleşim Planı

Alanın yoğun kullanılan alanları belirlenmiş bu alanların bütünlüğünü sağlayacak aks önerileri getirilmiştir. Yüksek yapılar arasında sıkışan tarihi doku bu yapılardan arındırılmış yeni bir meydan niteliği kazandırılmıştır. Kent müzesi, tarihi hamam ve etnografya müzesini karşılayacak şekilde konumlandırılmış ve bu iki nokta arasında yaya ve yeşil uygulamaları yapılması planlanmıştır. Alanda yeri değiştirilen katlı otopark, Ulu İşhanı, itfaiye, konutlar ve ticaret birimleri alanın güneyinde kaymakamlık binası ile koridor oluşturacak şekilde yeniden konumlandırılmıştır. Alanın içerisinden geçen merkez aks kent müzesi, etnografya müzesi koridorunda yer altına alınmış ve bu aks için yaya-otobüs düzenlemesi yapılmıştır.

Şekil 4.13 Yerleşim Planı

4.5.1. Kent Müzesi

Kentsel tasarım projesinin temel kaynağı olan kent müzesi, alanın tarihi yapılarından Etnografya Müzesi ve tarihi hamam ile ilişkilendirilerek düz bir yaya aksıyla birbirlerine bağlandı. Kent Müzesi fonksiyon olarak içerisinde katlı otoparkın bulunacağı, interaktif sunumların ve sergilerin yer aldığı, kentin hafızasına dair önemli parçaların sunulduğu, yaya sirkülasyonunun sürekli devam ettiği bir yapı olarak düşünüldü.

4.5.2. Kütüphane

Kent müzesiyle ilişkisini yüksek tutmak adına kent müzesinin yanında konumlandırılan kütüphane binası; hem kentsel araştırmalara destek ve kaynak olması adına hem de gece gündüz yaya yoğunluğunun yüksek kalması adına, alan için önemli bir fonksiyon olarak belirlendi.

4.5.3. Kongre ve Tiyatro Binası

Kültürün ve sanatın eksik olmayacağı bir alan olarak düşünülen bölgede kongre ve tiyatro binası; hem kentin sorunlarının tartışılabilindiği, insanların bilinçlendirilebildiği bir alan olarak, hem de tiyatro etkinlikleriyle insanların ilgisini çekip, yoğunluğun yüksek tutulmasında önemli bir rol oynayacak fonksiyon olarak kent müzesinin yanına konumlandırılmıştır.

4.5.4. Atölye ve Sergi Binası

Alanın eski yapılarından olan, kız meslek lisesi atölyesi korunabilmesi ve yaşatılabilmesi adına, içerisinde tekstil ağırlıklı el sanatları atölyelerinin bulunduğu ve üretilen ürünlerin sergilenebildiği bir yapı olarak yeniden kullanıma açılması düşünülmüştür.

4.5.5. Infobox

Alanın girişine konumlandırılan infobox sadece broşürlerin alınabildiği ve bilgi edinilen bir yer olarak değil içerisinde kentin büyük bir maketi olan, interaktif sunumların yer

aldığı kuleli bir yapı olarak düşünülmüştür. Bu kule ziyaretçilere kente kuş bakışı bir perspektiften bakarak Honaz Dağı'nı, Laodikeia'yı, Hierapolis'i görme fırsatı sunacaktır.

4.5.6. Stant Alanı

Stant alanı, toplumun farklı kesiminden insanların kendi ürettikleri ürünleri sergileyip satabileceği bir alan olarak, hemen yanında bulunan ticaret fonksiyonlarının bu alanı destekleyeceği düşünülerek, ticaret bölgesine yakın bir şekilde konumlandırılmıştır.

4.5.7. Restoran

Denizli ilinin yöresel lezzetlerinin tadılabileceği, yerel ürünlerin tanıtılabileceği ve insanların alan içerisinde dinlenebileceği bir fonksiyon olarak düşünülen restoran binası, yanında kurgulanan tema parkı ile ilişkilendirilmiştir.

4.5.8. Tema Parkı

Mevcuttaki eğim ve alanın nefes alan bir fonksiyona olan ihtiyacı, alanın batısında, Pamukkale konseptinde, içerisinde uluslararası heykel yarışmalarının katılımcılarının heykellerinin sergilendiği ve su ögesinin dolandığı bir tema park tasarlanmasıyla sonuçlanmıştır.

4.5.9. İtfaiye, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Katlı Otopark, İşhanı ve Konut-Ticaret Kullanımı

Alanda halihazırda mevcut bulunan bu kullanımlar, oluşturulmak istenen kurgunun gerçekleştirilebilmesi ve güneyden gelen ticaret fonksiyonunu alana dağıtabilmek için alanın güneyinde, Gazi İlkokulu ve Kaymakamlık binası ile ilişkilendirilerek, alanın içerisine uzanan bir koridor oluşturacak biçimde yeniden konumlandırılmışlardır.

4.6. Kısmi Yerleşim Planı

Kısmi yerleşim planında kent müzesinin çevresi detaylandırılmıştır. Zemin kaplaması olarak alanda yoğun kullanılan Denizli traverten mermeri tercih edilmiş ve bağlantı akslarında kullanılması tercih edilmiştir. Kent müzesi ve tarihi hamam ile etnografya müzesi arasında kalan meydanın zemininde Laodikeia Antik Kenti'ni işaret eden zemin uygulaması yapılmıştır. Kütüphane, kent müzesi ve kongre ve tiyatro binası arasında kalan meydan niteliği olan zemin alanın genel dokusundan farklılaştırılmıştır. Yeşil alanlar arasında ve akslar üzerinde, alanın kullanıcılarına yönelik oturma birimleri tasarlanmıştır.

Şekil 4.14 Kısmi Yerleşim Planı

4.7. Mekan Oluşturma

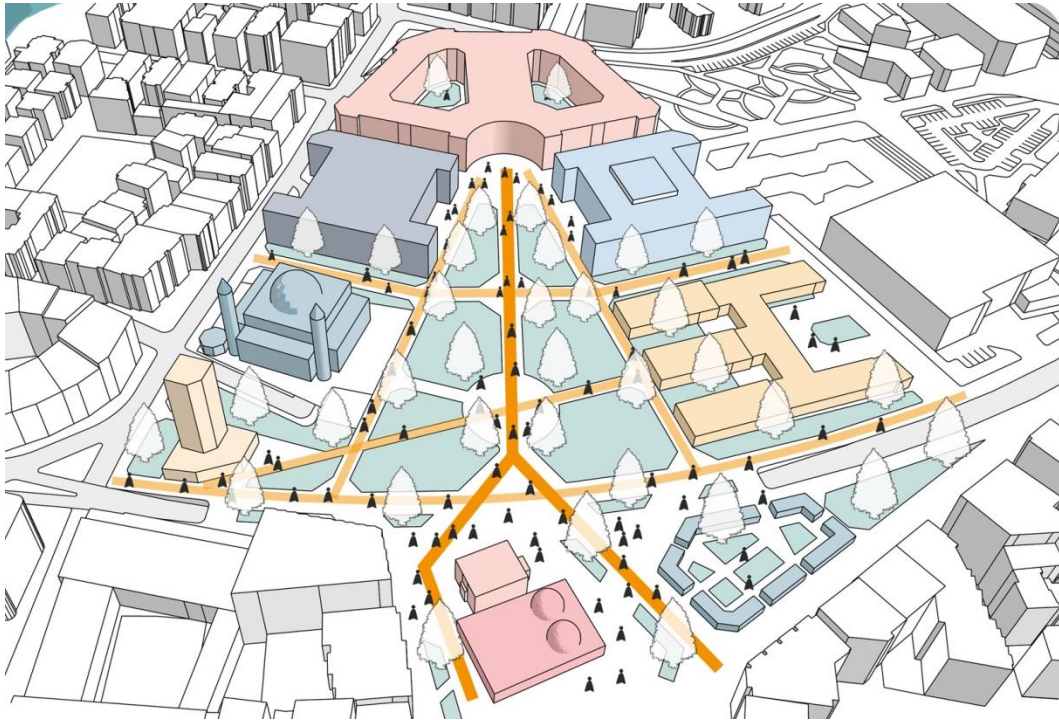
Kent müzesinin yer seçimi ve çevresinin tasarımında alan içerisinde yer alan etnografya müzesi ve tarihi hamamın bulunduğu yer etkili olmuştur. Tasarımda müze ile bu iki tarihi yapı arasında yaya aksı ve yeşil alanlarla çizgisel bir bağlantı kurulması hedeflenmiştir.

Alanda yer alan Ulucami ve eski kız meslek lisesi atölyesinin konumları bu tasarlanan çizgisel aksın, müzenin ve müzeyi destekleyecek kongre ve tiyatro binası ile kütüphanenin şekillenmesinde etkili olmuştur.

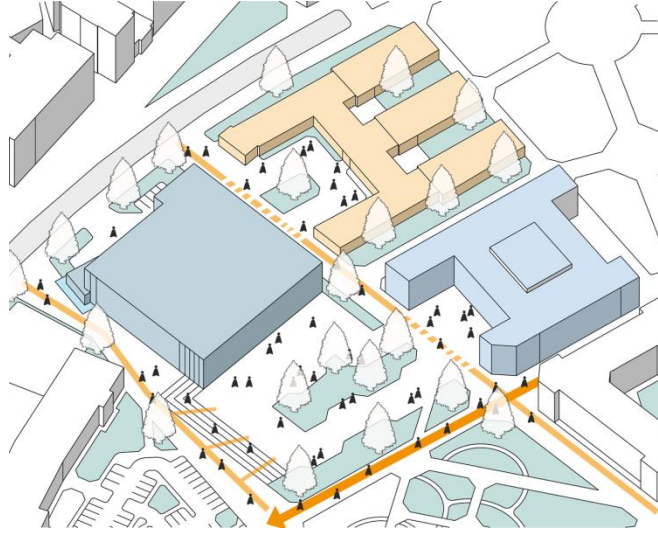
Alanın ortasından geçen merkez aksın sadece otobüs ve yaya kullanımı için yeniden düzenlenmesi yapılmış, kent müzesi, etnografya müzesi ve tarihi hamam arasındaki bağlantının koparılmaması için merkez aks bu yayalaştırılmış bölgede yer altına alınmıştır.

Bu tasarım kriterleri uygulanarak kent müzesi, kütüphane, tiyatro ve kongre binası Ulucami, atölye ve sergi binası (kız meslek lisesi atölyesi) etnografya müzesi ve tarihi hamam arasında yayalaştırma uygulanmış ve gün içerisinde sürekli canlı kalan bir mekan yaratılmaya çalışılmıştır.

Şekil 4.15 Kent Müzesi ve Çevresi

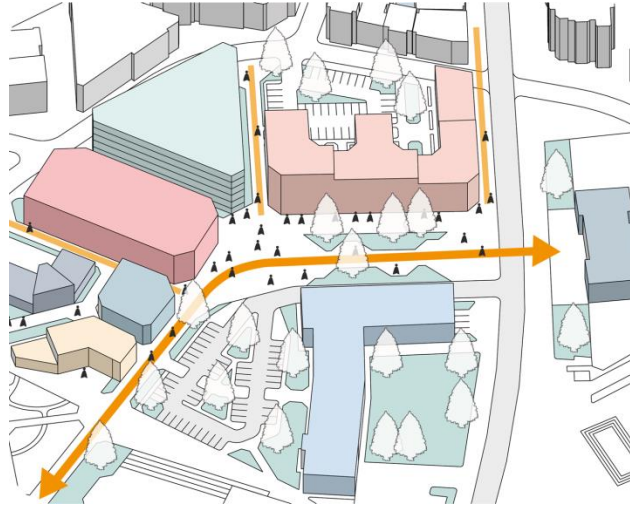

Şekil 4.16 Kütüphane, Valilik ve Sergi ve Atölye Binası

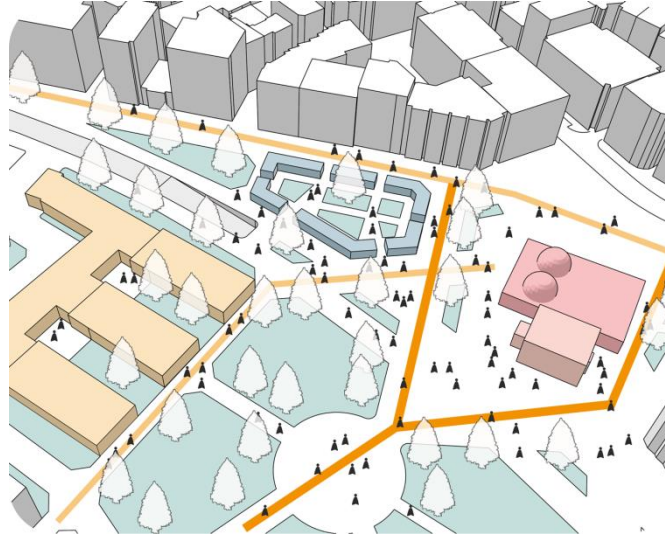
Alanda yer alan valilik binası ile kütüphane arasında içerisinde oturma alanları ve yeşil alanlar olan bir meydan tasarlanmıştır. Atölye ve sergi binası önünden geçen yaya aksı ve kent müzesinin yaya aksı ile desteklenen meydan kütüphaneden de doğrudan ilişki olması ile canlı kalacak şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 4.17 Ticaret Birimleri, Kaymakamlık Binası ve Gazi İlkokulu

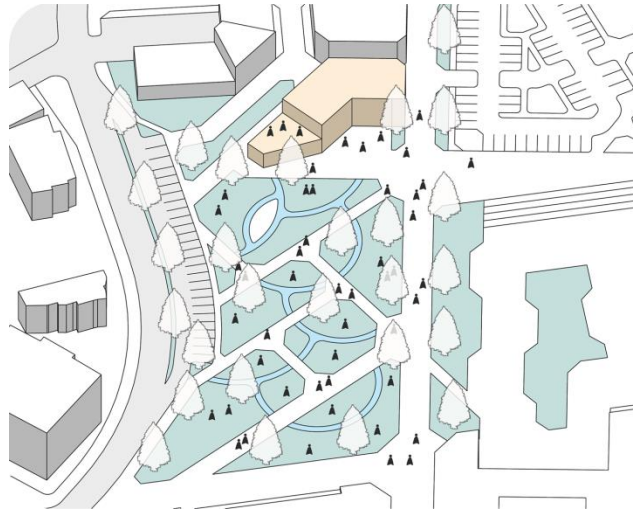
Alanda mevcut durumda yer alan katlı otopark, ticari yapılar, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, itfaiye yapılarının yer değişikliği yapılmış ve tescilli Gazi İlkokulu ile Kaymakamlık binası arasında bir ticaret aksı oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. İlerisinde kent müzesi ile buluşan bu aks alanın ana yaya aksı olarak tasarlanmıştır.

Şekil 4.18 Stantlar, Atölye ve Sergi binası, Etnografya Müzesi ve Tarihi Hamam

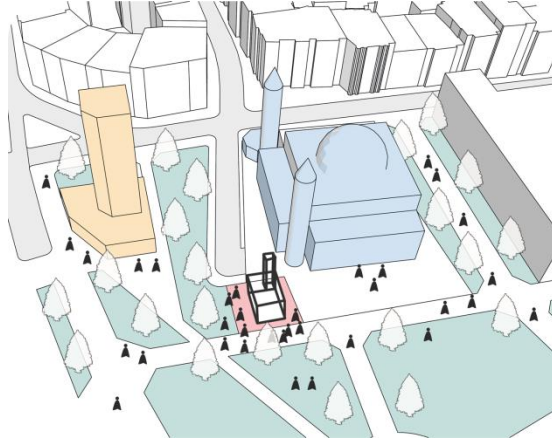
Atölye ve sergi binasına dönüştürülen eski yapının karşısında ve ticaret bölgesi arasında kalan noktada üniversite öğrencilerinin, ev hanımlarının, halkın bu atölyede üretilenlerin satılabileceği bir stant alanı tasarlanmıştır. Ticaret bölgesi ve tarihi aksın arasında kalması stant alanı için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Şekil 4.19 Restoran ve Tema Parkı

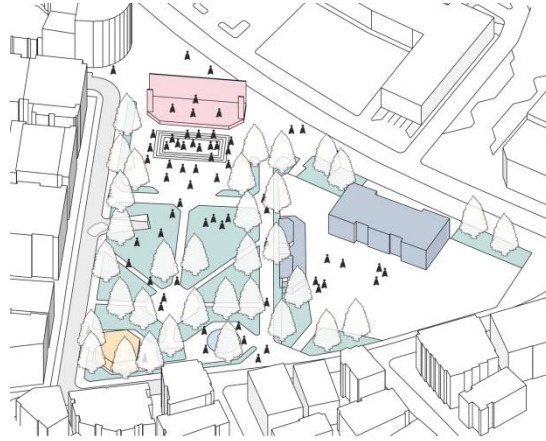
Alan içerisinde yer alan ana aks üzerine Denizli ilinin yöresel yemeklerinin ve tarım ürünlerinin tadılabileceği bir restoran önerilmiştir. Bu restoranın ön cephesine ise Pamukkale'den esinlenerek tasarlanmış su ögesi ile basamaklanan, antik kentlerin çizgisel akıslarını barındıran ve heykellerin bulunduğu küçük bir tema parkı yapılması planlanmıştır.

Şekil 4.20 Eski Ulucami, Yeni Ulucami ve İnfobox

Eskiden alanda yer alan tarihi Ulucami'nin sadece dış hat çizgileri belli olacak şekilde demirden tasarlanması ve bu demir işçiliğinin Kaleiçi'ndeki demirciler tarafından yapılması hedeflenmiştir. Ayrıca bu strüktürün birleştirme işlemi halkın katılımı ile bir etkinlik şeklinde yapılması ve alana aidiyet hissinin yaratılması planlanmıştır. Ayrıca içerisinde kentin maketi olacak ve kulesine çıkılınca Denizli'nin uzak noktalarının gözükebileceği bir İnfobox tasarlanmıştır.

Şekil 4.21 Atatürk Parkı, Gazi İlkokulu ve Etkinlik Alanı

Gazi ilkokulunun yanında yer alan Atatürk Parkı mevcut konseptinin korumuş ancak buradaki yer altı çarşısı kaldırılarak yer altı otoparkına dönüştürülmüştür. Bu otoparkın üzerinde, etkinlik amaçlı kullanılacak bir meydan tasarlanmıştır. Yıkılmış olan hükümet konağının bulunduğu noktada da basamaklar oluşturularak bu nokta burada geçmişe gönderme yapılmıştır.

KAYNAKÇA

Geka Tanıtım Katalođu.

T.C. Denizli Belediyesi Arşivi, 2018.

Kodal, T. (2017). Atatürk ve Denizli (1. Baskı). Denizli: Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Erdem, İ. (2007) XIII.-XIV. Yüzyıllarda Denizli ve Yöresinde Görülen Sosyal Kültürel Gelişmeler, Uluslararası Denizli ve Çevresi Sempozyumu, 6-8 Eylül 2006, (1. Cilt), Denizli

Kentlerde Yeni Bellek Mekânları: Kent Müzeleri, Necat Keskin, 2014

Kodal, T. (2007). Atatürk Döneminde Denizli (1.Baskı). İzmir: Anka Kitabevi

Denizli Kültür Envanteri, (2016). Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları

Dünyada ve Türkiye’de Kent Müzeleri, Ege Mimarlık, Orhan Silier, 2010

Denizli’de Sürdürülebilir Kentsel Koruma İçin Kent Müzesinin Gerekliliği Ayşegül Koyuncu Okca,Bengin Bilici, 2019

Tanyeli, U. (1988), Denizli Kentinin Yapısal Evrimi”, Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu. s.341-348, Denizli: Denizli Valiliđi Yayınları.

Kültür ve Turizm Bakanlığı,2017

Ekonomik Yönü ile Denizli, 2017

Müzelerin Tarihi Misyonu ve Samsun Kent Müzesi, Ercan Yalçın, 2017

www.istanbulsanatevi.com/dunya-muzeleri/british-muzesi/ (Web. 1)

<http://www.clevelandart.org> (Web. 2)

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/explore-the-collection> (Web. 3)

<http://www.gaziantepkulturturizm.gov.tr/TR-174046/zeugma-mozaik-muzesi.html>
(Web. 4)